

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.7.3.2024

Pan
Adam Surmacz
Prezes Zarządu
Stowarzyszenie FIDEI DEFENSOR
ul. Bogurodzicy 4/U1
70-400 Szczecin

Adres do doręczeń:
[...]¹

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/031 – Funkcjonowanie Funduszu Sprawiedliwości

¹ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902), Najwyższa Izba Kontroli wyłączyła jawność informacji w zakresie danych prywatnych osoby fizycznej. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Stowarzyszenie FIDEI DEFENSOR, ul. Bogurodzicy 4/U1, 70-400 Szczecin ²
Kierownik jednostki kontrolowanej	Adam Surmacz, Prezes Zarządu od 29 sierpnia 2012 r. ³
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Uzyskiwanie dofinansowania ze środków Funduszu Sprawiedliwości. 2. Wykonywanie umów nr DFS-II.7211.17.2020 oraz DFS-VII.7211.32.2020 na realizację zadań Funduszu Sprawiedliwości.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do dnia zakończenia kontroli z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością, w szczególności realizowanymi umowami dotacji.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
KontrolerzyKontrolerzy	1. Adam Borowski, doradca techniczny, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/107/2024 z 28 maja 2024 r. 2. Aneta Arczewska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/108/2024 z 28 maja 2024 r.; specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/7/2025 z 2 stycznia 2025 r., upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/65/2025 z 3 kwietnia 2025 r.; 3. Adam Milczarek, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/109/2024 z 28 maja 2024 r.; specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/14/2025 z 7 stycznia 2025 r., upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/66/2025 z 3 kwietnia 2025 r.; 4. Robert Lewandowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/122/2024 z 25 czerwca 2024 r.; nr LSZ/143/2024 z 27 sierpnia 2024 r., nr LSZ/4/2025 z 2 stycznia 2025 r. 5. Małgorzata Wejwer, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/137/2024 z 12 sierpnia 2024 r., nr LSZ/5/2025 z 2 stycznia 2025 r. (akta kontroli str. 1-10, 3383-3387, 3691-3694)

² Dalej: Stowarzyszenie.

³ Dalej: Prezes.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Stowarzyszenie realizowało dwie umowy dotacji sfinansowane ze środków Funduszu Sprawiedliwości, których celem było przeciwdziałanie przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania na terenie województwa zachodniopomorskiego (umowa nr DFS-II.7211.17.2020)⁶ oraz przeprowadzenie cyklu szkoleń dla dorosłych w celu przeciwdziałania przyczynom przestępczości oraz pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych oraz społeczności wiejskich i małych miast (nr DFS-VII.7211.32.2020)⁷. Oferta Stowarzyszenia do umowy 32.2020 była procedowana z naruszeniem zasad uczciwej konkurencji, o czym świadczy w szczególności przekazanie jej pracownikowi Departamentu obsługującego Dysponenta Funduszu Sprawiedliwości, w celu sprawdzenia przed formalnym złożeniem oferty w konkursie.

Ustalenia kontroli wykazały, że Stowarzyszenie wytworzyło produkty umowy 17.2020, w szczególności: uruchomiło internetowy serwis informacyjny i powiązane z nim profile w mediach społecznościowych, utworzyło Centrum przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania, a także prowadziło działania informacyjne. Nie było jednak w stanie potwierdzić, że zrealizowało cele i rezultaty umowy, ani nawet wykazać, jaki był faktyczny zakres niektórych zadań sfinansowanych ze środków publicznych (działań promocyjnych w Internecie, spraw procedowanych w Centrum Fidei Defensor, czy też liczby uczestników organizowanych wydarzeń publicznych). Nie udowodniło także, że wydatki poniesione na zakup usług informatycznych i reklamowych związanych z uruchomieniem strony internetowej www.fideidefensor.pl w kwocie wynoszącej łącznie 1 907,7 tys. zł⁸ zostały dokonane z zachowaniem wynikających z umowy zasad racjonalności i efektywności wydatków publicznych⁹. Skutkowało to możliwością uznania wydatków sfinansowanych z dotacji za niekwalifikowalne, o czym kontrolerzy NIK poinformowali, w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK, Dysponenta Funduszu.

NIK ustaliła, że tematyka znacznej części produktów umowy 17.2020 (konferencji, akcji informacyjnych, materiałów informacyjnych) nie miała związku z głównym celem projektu, jakim było przeciwdziałanie przyczynom przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego. Niektóre z nich (w szczególności filmy zamieszczone na portalu YouTube, artykuły w gazetach wydawanych przez Stowarzyszenie) stanowiły publicystykę historyczną oraz zawierały treści o charakterze światopoglądowym i ideologicznym, co wykraczało poza zakres umowy dotacji.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Umowa nr DFS-II.7211.17.2020 z 8 kwietnia 2020 r., na kwotę 5 029,1 tys. zł, udzielona na zadanie: *Centrum przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania „Fidei Defensor”*, dalej: umowa 17.2020.

⁷ Umowa nr DFS-VII.7211.32.2020 z 9 marca 2021 r., na kwotę 7 126,7 tys. zł udzielona na zadanie: *Przeprowadzenie ogólnopolskiego cyklu szkoleń dla dorosłych w celu przeciwdziałania przyczynom przestępczości oraz pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych oraz społeczności wiejskich i małych miast*, Dalej: umowa 32.2020.

⁸ Tj. wynagrodzenie administratora portalu 563,42 tys. zł; opłaty związane z utrzymaniem portalu internetowego (hosting, utrzymanie domen, zapewnienie całodobowej obsługi i Helpdesku) 202,92 tys. zł; kampania promocyjna na portalach społecznościowych 292,51 tys. zł; wynagrodzenie koordynatora ds. multimedialnych 290,73 tys. zł; wynagrodzenie specjalisty ds. obróbki graficznej i tekstowej 410,92 tys. zł; organizacja wydarzeń publicznych 147,2 tys. zł.

⁹ Wynikało to z usunięcia przed przeprowadzonymi w dniach 29 i 31 stycznia 2025 r. przez NIK oględzinami strony internetowej i profili społecznościowych informacji o zainstalowanych wtyczkach, które dostarczały szczegółowych statystyk dotyczących ruchu na stronie oraz ogólnego i nieprecyzyjnego opisywania przez Stowarzyszenie zamawianych usług.

Stwierdzono także, że część wydatków poniesiona została z naruszeniem postanowień umów dotacji oraz treści ofert złożonych w konkursach, i tak:

- Stowarzyszenie zleciło za łączną kwotę 347,5 tys. zł organizację kampanii promocyjnych w mediach społecznościowych podmiotom zewnętrznym (umowy dotacji 17.2020 i 32.2020), pomimo posiadania zasobu kadrowego pozwalającego na samodzielną realizację takiego zadania;
- zleciło podmiotom gospodarczym usługi organizacji konferencji, seminariów i innych wydarzeń za łączną kwotę 299,99 tys. zł, pomimo że zatrudniało i opłacało koordynatora ds. organizacji wydarzeń publicznych, który odpowiadał za realizację tych samych zadań. Badanie dokumentacji dotyczącej organizacji konferencji i seminariów wykazało ponadto, że faktury VAT za organizację tych wydarzeń były wystawiane przez podmiot, który w rzeczywistości nie świadczył tych usług, co stwarzało warunki do zdefraudowania części środków dotacji¹⁰;
- poniosło wydatki w kwocie 135,96 tys. zł na usługi kancelarii prawnej, w przypadku których nie udokumentowano rzeczowej realizacji zadań sfinansowanych ze środków dotacji,

co było niezgodne z przeznaczeniem i sposobem wydatkowania środków dotacji określonym dla ww. wydatków w ofertach.

NIK nie wniosła zastrzeżeń do rzeczowej realizacji umowy 32.2020, w ramach której Stowarzyszenie realizowało szkolenia o tematyce zbieżnej z celami Funduszu Sprawiedliwości¹¹. Stwierdziła natomiast, analogicznie jak w przypadku pierwszej umowy, że niemożliwe było zweryfikowanie racjonalności i efektywności wydatków na zakup usług informatycznych i reklamowych związanych z uruchomieniem strony internetowej www.bezpiecznapolska.org, w kwocie wynoszącej 445,1 tys. zł¹².

Badanie próby dowodów księgowych wykazało, że wydatki w ramach obu skontrolowanych umów dotacji były ponoszone wyłącznie za pośrednictwem rachunku bankowego wyodrębnionego do obsługi umowy dotacji, w formie przelewów lub płatności kartą powiązaną z tym rachunkiem, zostały ujęte w kosztorysach i faktycznie poniesione w okresie realizacji zadań wskazanym w umowach. Stwierdzono natomiast, że część dokumentujących je dowodów księgowych nie spełniała wymogów określonych w art. 21 i 22 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹³ (5,9% w zakresie umowy 17.2020 i 2,7% w zakresie umowy 32.2020) oraz w umowach dotacji i w załączniku nr 5 do tych umów (odpowiednio 77,5% i 62,8%). W dokumentacji księgowej zidentyfikowano powiązania rodzinne pomiędzy osobami/podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań finansowanych ze środków dotacji. Stowarzyszenie wypłaciło osobom najbliższym Prezesa kwotę 660,4 tys. zł.

Przedstawiając powyższe oceny należy zaznaczyć, że z uwagi na odmienny zakres kompetencji kontrolnych NIK w odniesieniu do podmiotów nienależących do sektora finansów publicznych, w ramach przeprowadzonej kontroli nie dokonano oceny celowości i rzetelności realizacji przez Stowarzyszenie zadań finansowanych ze środków Funduszu.

¹⁰ Okoliczności te pozostają poza zakresem kontroli Izby i są przedmiotem postępowania prowadzonego przez Prokuraturę.

¹¹ Realizacja szkoleń została wstrzymana w związku, ze wstrzymaniem przez Dysponenta, od stycznia 2024 r. finansowania umowy dotacji.

¹² Tj. utrzymanie strony internetowej – 20 tys. zł; promocja w Internecie oraz w mediach tradycyjnych/lokalnych – 160 tys. zł; wynagrodzenie specjalisty ds. promocji – 265 tys. zł.

¹³ Dz. U. z 2023 r. poz. 120 ze zm. Dalej: ustawa o rachunkowości.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹⁴ kontrolowanej działalności.

1. Cele statutowe Stowarzyszenia i proces ubiegania się o dofinansowanie zadań ze środków Funduszu Sprawiedliwości.

Opis stanu
faktycznego

Stowarzyszenie zostało utworzone 29 sierpnia 2012 r. z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego pod nr 0000431006 i działało pod nazwą NOWY KOLIBER. Na początku 2020 r. Stowarzyszenie zmieniło nazwę na FIDEI DEFENSOR. Powodem tej zmiany była zbieżna nazwa innego stowarzyszenia.

(akta kontroli str. 11-18, 95)

Głównymi celami statutowymi Stowarzyszenia było m.in.:

- podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- działalność na rzecz poszerzania świadomości prawnej obywateli, nabywania wiedzy z zakresu przepisów prawa oraz umiejętności ich stosowania;
- działalność polegająca na udzielaniu pomocy prawnej pro bono;
- wzmacnianie porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- propagowanie i upowszechnianie ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- upowszechnianie ochrony praw konsumentów;
- udzielanie pomocy, w tym zwłaszcza pomocy prawnej w społecznej readaptacji skazanych;
- udzielanie pomocy, w tym zwłaszcza pomocy prawnej, psychologicznej, psychiatrycznej, materialnej i organizacyjnej osobom pokrzywdzonym przestępstwem;
- opiniowanie aktów prawnych dotyczących ważnych kwestii społecznych.

Cele statutowe Stowarzyszenia dotyczące pomocy pokrzywdzonym przestępstwem, pomocy postpenitencjarnej i przeciwdziałania przestępczości były zbieżne z celami Funduszu oraz przewidywały realizację zadań będących przedmiotem dwóch umów dotacji.

(akta kontroli str. 19-36, 90-95, 120-135, 1344-1361)

Stowarzyszenie, przed otrzymaniem dotacji z Funduszu, prowadziło na terenie Szczecina i okolic działania związane z zapewnieniem dostępu do profesjonalnej nieodpłatnej pomocy prawnej, skierowane łącznie do około jednego tysiąca osób. W 2019 r. Stowarzyszenie przystąpiło do Ogólnopolskiego Związku Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem „Subvenia Victima”.

(akta kontroli str. 42-43, 141-142, 225-226, 277-278)

Według stanu na dzień rozpoczęcia realizacji umów dotacji, Stowarzyszenie dysponowało potencjałem kadrowym, merytorycznym i organizacyjnym wymaganym do realizacji działań będących przedmiotem obu umów dotacji. Pracownicy zespołów projektowych, w tym koordynator i osoba pierwszego kontaktu, posiadali odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe, umożliwiające prawidłowe wykonywanie zadań.

(akta kontroli str. 142-146, 226-230, 278-282)

Stowarzyszenie otrzymało dotacje w wyniku pozytywnego rozpatrzenia przez Dysponenta Funduszu:

- oferty dotyczącej zadania *Centrum przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania „Fidei Defensor”* (dalej: *Centrum przeciwdziałania*)

¹⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

z terminem realizacji od 1 lutego 2020 r. do 31 grudnia 2023 r.¹⁵, złożonej w ramach V otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Sprawiedliwości w zakresie przeciwdziałania przyczynom przestępczości dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych;

- oferty dotyczącej zadania *Przeprowadzenie ogólnopolskiego cyklu szkoleń dla dorosłych w celu przeciwdziałania przyczynom przestępczości oraz pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych oraz społeczności wiejskich i małych miast* (dalej: *Przeprowadzenie ogólnopolskiego cyklu szkoleń*) z terminem realizacji od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2025 r.¹⁶, złożonej w ramach VIII otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przyczynom przestępczości.

Obie oferty zostały złożone w elektronicznym systemie składania ofert Witkac.pl. Jednocześnie wersje papierowe ofert zostały przekazane do Ministerstwa Sprawiedliwości¹⁷ w terminach wynikających z ogłoszeń o konkursie, tj. 21 stycznia 2020 r. (V konkurs) i 21 października 2020 r. (VIII konkurs). W obu ofertach Dysponent Funduszu stwierdził braki formalne, które zgodnie z § 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości¹⁸, podlegały uzupełnieniu w nieprzekraczalnym terminie siedmiu dni od daty otrzymania wezwania do ich uzupełnienia. Skorygowane oferty zostały złożone w wymaganych terminach. Ponadto, jeszcze przed zawarciem:

- umowy 17.2020 w związku ze zmianą nazwy, Stowarzyszenie wprowadziło zmiany w pierwszej ofercie i 6 marca 2020 r. przesłało do Ministerstwa formularz zgłoszenia zmian w ofercie;
- umowy 32.2020 w związku ze zmianą danych osoby upoważnionej do składania wyjaśnień i uzupełnień oraz numeru rachunku bankowego wyodrębnionego do obsługi dotacji Stowarzyszenie wprowadziło zmiany w drugiej ofercie i 12 stycznia 2021 r. przesłało do Ministerstwa formularz zgłoszenia zmian w ofercie.

(akta kontroli str. 120-253, 254-274, 1344-1361, 1362-1383, 2868-2962, 3329)

Informacje o przyznaniu dofinansowania ze środków Funduszu Stowarzyszenie pozyskało z komunikatów Dysponenta Funduszu, które zostały opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa odpowiednio 27 lutego 2020 r. i 15 grudnia 2020 r. Ponadto, Ministerstwo przekazało do Stowarzyszenia informację pisemną o przyznaniu dotacji celowej w kwocie 5 029,1 tys. zł na realizację działań wynikających z pierwszej oferty¹⁹.

(akta kontroli str. 43-44, 1315)

Ustalenia kontroli wykazały, że oferta Stowarzyszenia do umowy 32.2020 była procedowana z naruszeniem zasad konkurencyjności i równego traktowania oferentów. W przypadku projektu dotyczącego *Przeprowadzenia ogólnopolskiego cyklu szkoleń* „wersja robocza” oferty była konsultowana przez pracowników Departamentu Funduszu Sprawiedliwości w Ministerstwie (została przekazana pracownikowi tego Departamentu w celu jej sprawdzenia) w dniu 16 października 2020 r., tj. po ogłoszeniu VIII konkursu ofert (5 października

¹⁵ Do umowy 17.2020.

¹⁶ Do umowy 32.2020.

¹⁷ Dalej: Ministerstwo.

¹⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 1605 ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie Funduszu.

¹⁹ Pismo DFS-II.7211.17.2020 z 28 lutego 2020 r.

2020 r.), ale przed jej formalnym złożeniem przez Stowarzyszenie (tj. 21 października 2020 r.).

Różnice pomiędzy „ofertą roboczą” a ofertą finalnie złożoną dotyczyły m. in: dodania celów do każdego wcześniej realizowanego projektu w opisie doświadczenia podmiotu składającego ofertę, dodania dwóch ryzyk realizacji zadania wraz z opisem sposobu ich minimalizowania, zmian w zaplanowanym poziomie osiągnięcia rezultatów i produktów zadania²⁰, zmian w kosztorysie w pozycjach: koszt organizacji szkoleń lokalnych, zakup materiałów promocyjnych, konsultacje specjalistyczne i koszty administracyjne²¹. Powyższe zmiany w kosztorysie spowodowały zmniejszenie wnioskowanej kwoty dotacji z 7 908,99 tys. zł na 7 126,67 tys. zł

(akta kontroli str. 3627-3690, 4150)

Ówczesny Dyrektor w Departamencie Funduszu Sprawiedliwości wyjaśnił w sprawie prowadzonej przez Prokuraturę Krajową, że ww. oferta została przekazana do wstępnej weryfikacji przez pracowników Ministerstwa. Prezes zeznał, że *oferta była złożona w systemie Witkac.pl i nie była (...) konsultowana z pracownikami Ministerstwa*. Według złożonych zeznań Prezes nie posiadał wiedzy, *aby oferta była konsultowana z kimkolwiek poza członkami (...) Stowarzyszenia, w trakcie prac nad nią, które się odbywały w systemie Witkac.pl*.

(akta kontroli str. 3581-3588, 3589-3596, 3552-3554, 4128, 4129-4149)

NIK zauważa, że określone w rozporządzeniu w sprawie Funduszu oraz w ogłoszeniach konkursowych zasady przebiegu otwartych konkursów ofert na realizację zadań Funduszu Sprawiedliwości nie przewidują „wstępnej weryfikacji” projektów ofert przez pracowników Departamentu Ministerstwa wykonującego zadania Dysponenta Funduszu. Przedstawione powyżej okoliczności wskazują zatem jednoznacznie, że oferta złożona w VIII konkursie ofert, była procedowana z naruszeniem zasad uczciwej konkurencji.

2. Realizacja umowy dotacji nr DFS-II.7211.17.2020

Na podstawie umowy nr DFS-II.7211.17.2020 z 8 kwietnia 2020 r., zawartej z Dysponentem Funduszu, Stowarzyszenie otrzymało dofinansowanie zadania pt. *Centrum przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania „Fidei Defensor”*. Wartość udzielonej dotacji wyniosła 5 029,1 tys. zł. Celem głównym zadania było przeciwdziałanie przyczynom przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego w latach 2020-2023. Cele szczegółowe dotyczyły:

- 1) Ukształtowania postaw moralno-etycznych zapobiegających przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym oraz dotyczących poszanowania i tolerancji

²⁰ W opisie zaplanowanych rezultatów dotyczących wzrostu świadomości prawnej wśród odbiorców zadania w zakresie: przyczyn przestępczości przeciwko mieniu, przyczyn przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu, wolności oraz rodzinie i opiece, uprawnień osób pokrzywdzonych przestępstwem w postępowaniu karnym oraz w zakresie form, sposobów i miejsc udzielania pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem - zmieniono z 50% na 5 700 i dodano, że wskaźniki te będą mierzone w liczbie osób. W opisie zaplanowanych produktów zmieniono: liczbę raportów podsumowujących cykl przeprowadzonych szkoleń z 4 (mierzonych w cyklach rocznych począwszy od 2022 r.) do 5 sztuk (mierzonych w cyklach rocznych począwszy od 2021 r.), liczbę konspektów szkoleń z 5 na 3, liczbę materiałów promocyjnych z 50 na 100 sztuk.

²¹ Zmiany w pozycjach: koszt organizacji szkoleń zmniejszono koszt jednostkowy szkolenia z 1,2 tys. zł na 0,8 tys. zł, co wpłynęło na zmniejszenie wartości zadania z 168 tys. zł na 112 tys. zł; zakup materiałów promocyjnych zmniejszono ze 150 tys. zł do 100 tys. zł, konsultacje specjalistyczne zmniejszono z 12 do 6 sztuk, co wpłynęło na zmniejszenie wartości zadania z 48 tys. zł na 24 tys. zł. Wobec powyższych zmian w wartości zadań merytorycznych zmieniono w kosztorysie także wysokość kosztów administracyjnych, tj. w okresie 2021-2025 łączne koszty administracyjne do poniesienia zmniejszono z 1 977 tys. zł do 1 781,67 tys. zł.

- dla wolności sumienia wyznania poprzez podejmowanie działań kształtujących postawy społeczne, obywatelskie i patriotyczne;
- 2) Uświadomienia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w zakresie przyczyn, konsekwencji i problemów związanych z przestępczością na tle wyznaniowym i religijnym;
 - 3) Systematycznego gromadzenia, opracowywania i rozpowszechniania aktualnych informacji o przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego;
 - 4) Ugruntowania postaw patriotycznych wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

Osiągnięcie ww. celów, zgodnie z ofertą, miało być mierzone za pomocą rezultatów projektu (szerzej na ten temat w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 254-370)

Umowa dotacji przewidywała realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przyczynom przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym obejmujących w szczególności: promocję w mediach społecznościowych, w mediach tradycyjnych oraz na nośnikach reklamy zewnętrznej, organizację konferencji, seminariów i wykładów, udzielanie bezpłatnej pomocy prawnej. Umowa dotacji została zmieniona pięcioma aneksami. Wprowadzone zmiany dotyczyły w szczególności: wartości docelowych rezultatów projektu, zmian osobowych w zespole zaangażowanym do jego realizacji oraz wysokości wydatków na wynagrodzenia.

(akta kontroli str. 371-1314, 1340-1343)

Stowarzyszenie zrealizowało wymagane umową dotacji produkty, i tak:

- 1) W każdym roku realizacji umowy zorganizowało po cztery konferencje (łącznie 16, tj. 100% realizacji wskaźnika).

Przeprowadzone konferencje obejmowały m.in. następujące tematy: „Kardynał Stefan Wyszyński – wielka postać polskiego Kościoła” (konferencja odbyła się 6 października 2020 r.); „Współczesne prześladowania chrześcijan na świecie” (28 października 2020 r.); „40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Ocena po latach” (10 grudnia 2021 r.); „Niedokończone Msze Wołyńskie” (konferencja odbyła się wraz z promocją książki 22 czerwca 2022 r. w Szczecinie i 8 marca 2023 r. w Koszalinie); „Bł. Ks. Jerzy Popiełuszko – bohater i męczennik naszych czasów” (26 października 2022 r.); „Misje - świat prawdziwy” (konferencja odbyła się wraz z promocją książki²² 25 kwietnia 2023 r.); „Chryścianofobia – poza granicami tolerancji” (konferencja odbyła się wraz z promocją książki 30 listopada 2022 r. i 26 czerwca 2023 r.)²³.

W wydarzeniach objętych badaniem kontrolnym uczestniczyło od trzech²⁴ do 124 osób²⁵.

Stowarzyszenie nie dokumentowało ilości uczestników na wszystkich zorganizowanych wydarzeniach, w tym w szczególności za pomocą list

²² „Misje – świat prawdziwy” to książka, na którą składa się zapis dziesięciu rozmów przeprowadzonych z osobami, które uczestniczyły w działaniach misyjnych. W wywiadach opowiadają o swoich motywacjach i doświadczeniach. Misje-swiat-prawdziwy.pdf (dostęp: 3 kwietnia 2025 r.).

²³ Osiem z wymienionych konferencji przeprowadzono stacjonarnie; jedna konferencja „Współczesne prześladowania chrześcijan na świecie” - w formule *online*.

²⁴ Jak podczas konferencji „Atak na Św. Jana Pawła II – Apogeum chryścianofobii”, która odbyła się 3 kwietnia 2023 r. w Szczecinie.

²⁵ Jak podczas seminarium dla Okręgowych ośrodków i punktów lokalnych sieci pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, przeprowadzonego 17 marca 2023 r. w Koszalinie.

obecności zaproszonych oraz faktycznych uczestników, ewidencjonowanych biletów / kart wstępu (szerzej na ten temat w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 2586-2592, 3017-3031, 3695-3697, 3698-3699, 3700, 3701-3709, 3776-3781)

- 2) Przeprowadziło 16 akcji informacyjnych w przestrzeni publicznej (tj. 100% realizacji wskaźnika w całym okresie obowiązywania umowy), przy czym w 2021 r. zorganizowało więcej wydarzeń, niż wynosiła liczba zaplanowana na jeden rok (sześć zamiast czterech) a w 2023 r. dwie.

Zorganizowano m.in. następujące akcje informacyjne: w 2020 r. publiczny pokaz filmu dokumentalnego „Więzy krwi”²⁶ w reżyserii Dariusza Walusiaka; w 2021 r. koncert patriotyczny pamięci błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki, w latach 2021-2023 uczestnictwo w największych targach branży sakralnej w Europie Środkowo-Wschodniej „SACROEXPO”, w 2022 r. promocja książki i spotkanie ze świadkami historii „Szczeciński Grudzień 70”, w 2022 r. prezentacja wystawy „Niedokończone Msze Wołyńskie”.

(akta kontroli str. 2586-2592, 3695-3697, 3698-3700, 3701-3721, 4119-4124)

- 3) Wydrukowało i opublikowało 40 (100% wskaźnika) materiałów informacyjnych (wydawnictw), z tego w 2020 r. - 10, w 2021 r. - 11, w 2022 r. - osiem, w 2023 r. - 11.

Wydrukowano m.in. ulotki (broszury): Centrum Przeciwdziałania Przestępczości Przeciwko Wolności Sumienia i Wyznania „Fidei Defensor” w Szczecinie, „Jesteś ofiarą przestępstwa? Dowiedz się jakie prawa Ci przysługują. Zapoznaj się z najważniejszymi uprawnieniami osób pokrzywdzonych”, „Prawa gwarantujące ochronę mniejszości seksualnych w Polsce”, „Informator prawny - przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania”, „2 Maja Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej - Co wiesz o białoczerwonych barwach?”, „40 rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce”, „80 rocznica męczeńskiej śmierci Św. Maksymiliana Marii Kolbe”, „Patriotyczny koncert pamięci Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki”, „Obraza uczuć religijnych? Twoja reakcja jest ważna”, „Ks. Piotr Skarga. 410 rocznica śmierci.”, „80 rocznica zbrodni wołyńskiej.”, „Koszalińskie Ślady Powstania Warszawskiego”); plakaty informujące o organizowanych konferencjach; książki (w 2021 r. - „Struktura antychryścianizmu”, „Kardynał Stefan Wyszyński. Wielka postać polskiego Kościoła”, „Szczeciński Grudzień 70”, „Niedokończone Msze Wołyńskie”, w 2022 r. „MISJE. Świat prawdziwy”, „Chryścianofobia – poza granicami tolerancji”, w 2023 r. „Chryścianofobia - wczoraj, dziś i jutro”, „Raport Stowarzyszenia Fidei Defensor dotyczący przestępstw na tle wyznaniowym”; gazety (FIDEI DEFENSOR Ośrodek Monitorowania Chryścianofobii numery 1/2020, 2/2020, 1/2021, 2/2021, 1/2022, 2/2022, 1/2023, 2/2023).

(akta kontroli str. 2461-2503, 2586-2592, 3015-3031, 3695-3697, 3698-3700, 3701-3721)

- 4) Przeprowadziło cztery akcje informacyjne na nośnikach reklamy zewnętrznej (100% wartości wskaźnika).

Zorganizowane kampanie informacyjne dotyczyły w szczególności: w 2021 r. uwrażliwienia mieszkańców Szczecina na zjawisko chryścianofobii

²⁶ Film przedstawia historię żołnierzy ze zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych kpt. Henryka Flamego ps. „Bartek”.

i dewastacji świątyń chrześcijańskich na 17 billboardach; w 2022 r. uwrażliwienia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego na zjawisko akceptacji symboli religijnych w przestrzeni mentalnej na 20 billboardach; w 2023 r. uwrażliwienia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego na zjawisko chrystianofobii w 20 lokalizacjach.

(akta kontroli str. 2586-2592)

- 5) Uruchomiło i prowadziło portal internetowy dostępny pod adresem: <https://fideidefensor.pl>²⁷ oraz powiązane z nim dwa profile w mediach społecznościowych²⁸.

NIK powołała w toku kontroli biegłego z zakresu danych marketingowych, któremu zlecono przygotowanie opinii na temat zgodności treści opublikowanych na ww. portalu z postanowieniami umowy dotacji. Z uwagi na obszerny zakres materiału opinia biegłego została przygotowana w oparciu o automatyczną weryfikację zawartości plików internetowych związanych ze stroną internetową²⁹ oraz weryfikację zawartości strony głównej i podstron portalu. W opinii sporządzonej 24 stycznia 2025 r. biegły wskazał, że (...) *Strona fideidefensor.pl w 97,5% spełnia przyjęte kryteria, co oznacza bardzo wysoki poziom zgodności z postanowieniami umów projektowych.* (...) Biegły zwrócił jednocześnie uwagę, że aby jednoznacznie zweryfikować, czy użytkownik otrzymuje istotne informacje, należałoby przeprowadzić ręczną analizę treści zamieszczonych na stronach internetowych. NIK przeprowadziła za pomocą narzędzi wyszukiwania pełnotekstowego, które pozwalały na zidentyfikowanie poszczególnych plików zawierających poszukiwane ciągi znaków oraz z zastosowaniem dobranych według profesjonalnego osądu kontrolera fraz badanie zawartości, udostępnionej przez biegłego z zakresu informatyki³⁰, bazy danych z zawartością portalu *fideidefensor*. Zidentyfikowano pięć materiałów wykraczających tematycznie poza zakres umowy dotacji, zawierających odniesienia do filmów i publikacji wskazanych w pkt 3) i 6)³¹.

(akta kontroli str. 2586-2592, 3695-3697, 3698-3700, 3701-3721)

- 6) Wykonało 49 (102,1% wskaźnika) cyfrowych materiałów audiowizualnych stanowiących element prowadzonych akcji informacyjnych.

Filmy zostały zamieszczone na portalu YouTube³², np. "Patostreamer W KOŚCIELE! - Szokujące nagranie!", "Witold Pilecki, AS WYWIADU - Tadeusz Płuzański", "Seminarium dla okręgowych ośrodków pomocy pokrzywdzonym przestępstwem", "Prawnik Wyjaśnia: Znieważenie symboli RP", "Czy lekarz może odmówić ABORCJI - PRAWNIK WYJAŚNIA", „Państwo DEZERTERUJE w sprawie Wołynia – ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski”, „Zaczynam dzień od EUCHARYSTII – Aneta Barcik”, „Granica wolności artystycznej”, „Bez ziem zachodnich NIE MA POLSKI”, „Ukraina powinna ODCIĄĆ SIĘ OD LUDOBÓJCÓW – Paweł Zdziarski”, „Socjalizm TO GRZECH – ks. Jacek Gniadek SVD”, „Gazeta Wyborcza widzi HAJLOWANIE w MODLITWIE

²⁷ Uruchomiono jeden portal internetowy; w okresie realizacji umowy był prowadzony przez osiem półroczy. Domena została zarejestrowana 4 lutego 2022 r.

²⁸ Uruchomiono i prowadzono w okresie realizacji umowy dwa profile w mediach społecznościowych (Facebook - 350 tys. osób obserwujących <https://www.facebook.com/FideiDefensorPL> oraz Twitter - od lipca 2023 r. pn. X - 2,38 tys. osób obserwujących <https://x.com/FideiDefensorPL>; w sprawozdaniu za II półrocze 2023 r. wykazano błędnie 15.

²⁹ Do przeprowadzenia weryfikacji zastosowano narzędzie FileLocator Pro.

³⁰ Powołanego w dniu 6 grudnia 2024 r.

³¹ „Cyrk na granicy. TVN do NEUTRALIZACJI - Robert Bąkiewicz”, „ODEBRAĆ Michnikowi order - Robert Bąkiewicz”, „Dramat na granicy” Rozmowa Fidei Defensor, Sytuacja bardzo SOWIECKA – Rafał A. Ziemiakiewicz gościem ROZMOWY Fidei Defensor”, „Książka Grudzień 70”.

³² <https://www.youtube.com/@fideidefensor3989> (dostęp w dniu 3 kwietnia 2025 r.)

– Jacek Ozdoba”, „Małżeństwo NIEIDEALNE”, „Odnalazł BOGA DZIĘKI MUZYCE”, „Marksizm nowotwór z przerzutami”, „Czuję się KIBOLEM – ks. Jarosław Wąsowicz SDB”, „Cyrk na granicy. TVN do NEUTRALIZACJI – Robert Bąkiewicz”, „ODEBRAĆ Michnikowi order – Robert Bąkiewicz”.

(akta kontroli str. 2586-2592, 3695-3697, 3698-3700, 3701-3721)

Tematyka znacznej części wymienionych powyżej konferencji, akcji, artykułów i materiałów informacyjnych oraz audiowizualnych (publicystyka historyczna, indywidualne doświadczenia rodzinne i religijne, publicystyka o tematyce politycznej oraz charakterze światopoglądowym i ideologicznym) nie miała związku z głównym celem projektu, jakim było przeciwdziałanie przyczynom przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

- 7) Uruchomiło i prowadziło Centrum przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania. Centrum utworzono w Szczecinie przy ul. Bogurodzicy 4/U1, a następnie od 14 grudnia 2020 r.³³ przeniesiono na al. Wojska Polskiego 9³⁴.

(akta kontroli, str. 2586-2592)

- 8) Opracowało i opublikowało raport podsumowujący zadanie.

Raport został zamieszczony w formie elektronicznej na stronie internetowej *fideidefensor.pl*³⁵ oraz wydany w formie papierowej (książka). W raporcie zawarto m.in.: podsumowanie zdarzeń, które w ocenie Stowarzyszenia miały charakter przestępstw na tle wyznaniowym i spraw, w których podjęto ono interwencję poprzez złożenie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa. W okresie od 1 lutego 2020 r. do 30 czerwca 2023 r. zidentyfikowano 313 takich czynów³⁶. W raporcie wskazano, że Stowarzyszenie złożyło do prokuratury 184 zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa, w wyniku których w 124 przypadkach wszczęto postępowanie przygotowawcze. W 82 przypadkach postępowania te zostały umorzone, głównie ze względu na brak znamion czynu zabronionego lub niewykrycie sprawcy.

(akta kontroli str. 254-274, 2586-2591, 2605-2606, 2732, 2868-2962, 2974-2984, 3555-3556, 4124-4127)

W przedłożonych Dysponentowi Funduszu sprawozdaniach, według stanu na 31 grudnia 2023 r., Stowarzyszenie wykazało osiągnięcie następujących rezultatów projektu:

- 1) Liczba osób, wobec których podjęto działania kształtujące postawy moralno-etyczne zapobiegające przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego – 9 263 osoby (tj. 106,2% zaplanowanej wartości docelowej). Wartość ta, zgodnie z ofertą, nie została zmierzona, a tylko oszacowana na podstawie zdjęć i filmów dokumentujących konferencje, seminaria, spotkania i wydarzenia sfinansowane ze środków dotacji. W przypadku części wydarzeń

³³ Data przekazania Dysponentowi Funduszu formularza zgłoszenia zmian w ofercie.

³⁴ Uruchomiono jedno Centrum, w okresie realizacji umowy było prowadzone przez osiem półroczy.

³⁵ <https://fideidefensor.pl/wp-content/uploads/2023/12/RaportFideiDefensor.pdf>.

³⁶ Z tego: 165 przypadków dewastacji i znieważenia miejsc kultu takich jak świątynie, kapliczki i cmentarze; 90 przypadków niszczenia i znieważenia przedmiotów czci religijnej takich jak symbole wiary, wizerunki i figury świętych; 18 przypadków złośliwego zakłócania obrzędów religijnych; 16 przypadków znieważenia osób z powodu przynależności wyznaniowej bądź nawoływanie do nienawiści na tle różnic wyznaniowych, 14 przypadków fizycznych ataków na osoby wierzące bądź duchowne motywowane nienawiścią do danej religii; 10 przypadków zdarzeń spoza ww. kategorii.

Stowarzyszenie posiadało listy z danymi uczestników, przy czym na listach nie zostało wskazane, iż stanowią one listy obecności.

Koordinator ds. wydarzeń zeznał: *Być może były listy obecności, być może w celu pozyskania kontaktu, adresów e-mail, w celu przekazywania dalszych zaproszeń na kolejne konferencje i seminaria (...).*

(akta kontroli str. 3428, 3429-3431)

- 2) Liczba mieszkańców województwa zachodniopomorskiego uświadomionych w zakresie przyczyn, konsekwencji i problemów związanych z przestępczością na tle wyznaniowym i religijnym - 145 777 osób (tj. 100,1% zaplanowanej wartości docelowej). Dane te, według oferty zostały oszacowane w oparciu o analizę zasięgów treści publikowanych w mediach społecznościowych oraz umowy i dokumenty księgowe dotyczące akcji informacyjnych na nośnikach reklamy zewnętrznej.
- 3) Liczba osób objętych działaniami Centrum „Fidei Defensor”, które otrzymały specjalistyczną wiedzę z zakresu przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym zgodnie z przedkładanymi sprawozdaniami - 468 osób (tj. 106,4% wartości docelowej). Na podstawie badania kontrolnego 11 list z udzielonej pomocy prawnej ustalono, iż udzielono jej 97 osobom (tj. 20,7%). Listy, w przypadku porad udzielonych w siedzibie Centrum oraz telefonicznie obejmowały jedynie dane personalne, datę udzielenia porady i podpis bez wskazania przedmiotu porady i osoby jej udzielającej. Informacje takie nie były również wykazywane w raportach sporządzanych przez prawników realizujących zadania w ramach Centrum, załączanych do przedstawianych przez nich faktur/rachunków, stanowiących podstawę wypłaty im wynagrodzenia.

(akta kontroli str. 254-274, 2455-2460, 2586-2592, 2998-3002, 3211-3328, 3429-3430)

Dyrektor Centrum wyjaśnił, że w ramach działalności Centrum udzielano porad ustnych i pisemnych osobom zgłaszającym się osobiście, telefonicznie i mailowo, najczęściej internetowo, sporządzano pisma dla takich osób oraz udzielano pomocy prawnej. Dużą częścią pracy prawników działających w Centrum miało być przygotowywanie interwencji prawnych w sprawach dotyczących przestępstw wymienionej kategorii, w szczególności zawiadomień do organów ścigania o popełnieniu przestępstw. (...) *Nie umiem wskazać precyzyjnej liczby interwencji podjętych w okresie, kiedy ja podejmowałem działania w Stowarzyszeniu, natomiast w całym okresie realizacji zadania liczba ta przekroczyła 300 spraw prowadzonych w ramach Centrum. Z mojej wiedzy wynika, że ABW zabezpieczyła całą dokumentację dotyczącą wszystkich tych spraw. Ja pełniłem funkcję koordynatora tego zadania, rozdzielałem zadania wśród pracowników, podpisywałem i weryfikowałem pisma. Prowadziłem też dyżury razem z prawnikami. Nie pamiętam więcej szczegółów. (...)*

(akta kontroli str. 3564-3565)

Prezes Stowarzyszenia zeznał: *Prowadziliśmy listy obecności osób korzystających z pomocy prawnej, a także spis prowadzonych spraw oraz spis osób, które uzyskały pomoc prawną w kontakcie telefonicznym, elektronicznym (np. przez komunikatory) i mailowym. Ministerstwo wyrywkowo kontrolowało powyższą dokumentację, podczas kontroli sprawozdań półrocznych.*

(akta kontroli str. 2718-2742)

Przesłuchani w charakterze świadków adwokaci z kancelarii prawnej, współpracującej ze Stowarzyszeniem, zeznali, że kancelaria prawna

zajmowała się przede wszystkim przygotowaniem projektów zawiadomień do Prokuratury na podstawie informacji pozyskanych ze Stowarzyszenia oraz osób pokrzywdzonych bezpośrednio zgłaszających się do kancelarii. Zeznali, że opracowywali wzory zawiadomień, dokonywali oceny prawnomerytorycznej zdarzeń, przygotowywali środki zaskarżenia oraz reprezentowali przed organami w postępowaniu przygotowawczym i sądowym osoby pokrzywdzone z całej Polski. Z posiadanej wiedzy adwokatów wynikało, że Stowarzyszenie złożyło w latach 2020-2023 ponad 200 zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa do organów ścigania. Zeznali, że udzielali także wywiadów w massmediach na temat prawnych aspektów ochrony osób pokrzywdzonych przestępstwami, którymi zajmowała się kancelaria, brali udział w konferencjach organizowanych przez Stowarzyszenie, konsultowali propozycje w zakresie nowelizacji Kodeksu karnego odnośnie art. 195 i 196. Powyższe działania zostały utrwalone i opublikowane na portalu YouTube i portalach społecznościowych Stowarzyszenia.

(akta kontroli str. 3393-3410)

W ramach realizacji umowy 17.2020 wydatki na wynagrodzenia kancelarii prawnej współpracującej ze Stowarzyszeniem wyniosły łącznie 279,96 tys. zł. W latach 2020-2021 w umowach z ww. kancelarią nie określono wynagrodzenia, ani sposobu jego wyliczania, co zostało opisane szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1965-1972, 3211-3328, 3897-3998)

Wskazana powyżej konstrukcja rezultatów projektu oraz przyjęty sposób ich monitorowania nie zapewniały, że cele projektu finansowanego ze środków publicznych będą zgodne z koncepcją SMART, tj. w szczególności, że będą sprecyzowane, mierzalne i osiągalne. Ponadto, przeprowadzone z udziałem biegłego z zakresu informatyki oględziny wykazały brak możliwości potwierdzenia osiągnięcia miernika przyjętego dla celu 2 oraz rezultatu nr 2 umowy, tj. zasięgów treści zamieszczanych w mediach społecznościowych (szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

W latach 2020 - 2023 Dysponent Funduszu przekazał (na wyodrębniony przez Stowarzyszenie rachunek bankowy) dotację celową w łącznej kwocie brutto 5 029,1 tys. zł na realizację przedmiotu umowy 17.2020, w tym na: 2020 r. - 1 209,07 tys. zł, 2021 r. - 1 273,47 tys. zł, 2022 r. - 1 273,47 zł oraz na 2023 r. - 1 273,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1614-1736, 2743, 2745)

Według informacji sprawozdawczych przedłożonych Dysponentowi Funduszu w ramach realizacji umowy dotacji (do 31 grudnia 2023 r.) poniesiono wydatki w łącznej wysokości 4 998,61 tys. zł (tj. 99,39% z 5 029,1 tys. zł) na następujące działania:

- 1) Organizowanie oraz przeprowadzanie akcji i przedsięwzięć informacyjnych - 2 386,3 tys. zł, z tego na:
 - wynagrodzenie administratora portalu 563,42 tys. zł³⁷;
 - opłaty związane z utrzymaniem portalu internetowego (hosting, utrzymanie domen, zapewnienie całodobowej obsługi i helpdesku) 202,92 tys. zł³⁸;
 - usługę utworzenia strony internetowej 10 tys. zł;
 - kampanię promocyjną na portalach społecznościowych 292,51 tys. zł;
 - wynagrodzenie koordynatora ds. multimediów 290,73 tys. zł;
 - wynagrodzenie specjalisty ds. obróbki graficznej i tekstowej 410,92 tys. zł;

³⁷ W 2020 r. - 291,34 tys. zł; w 2021 r. - 86,51 tys. zł; w 2022 r. - 83,45 tys. zł; w 2023 r. - 102,12 tys. zł.

³⁸ W 2020 r. - 177,48 tys. zł; w 2021 r. - 1,68 tys. zł; w 2022 r. - 12 tys. zł; w 2023 r. - 11,76 tys. zł.

- kampanię promocyjną na nośnikach reklamy zewnętrznej 112 tys. zł;
 - organizację wydarzeń publicznych 147,2 tys. zł;
 - wynagrodzenie koordynatora ds. organizacji wydarzeń publicznych 284,54 tys. zł;
 - ogłoszenia w mediach tradycyjnych, w tym w prasie 72 tys. zł.
- 2) Finansowanie przygotowania, druku oraz kolportażu publikacji i wydawnictw związanych z prawami osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz zapobieganie przestępczości i pomoc postpenitencjarną - 219,39 tys. zł.
- 3) Tworzenie, wzmacnianie i rozbudowa sieci pomocy ofiarom przestępstw, zapobieganie przestępczości oraz pomoc postpenitencjarną - 816,39 tys. zł, z tego na:
- wynagrodzenie dyrektora Centrum 380,43 tys. zł;
 - usługi kancelarii prawnej 375,96 tys. zł;
 - organizację seminarium dla okręgowych ośrodków i punktów lokalnych sieci pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem 60 tys. zł.
- 4) Organizowanie lub zlecanie organizacji konferencji, seminariów 300 tys. zł.
- 5) Zakup wartości niematerialnych i prawnych na kwotę 32,8 tys. zł.
- 6) Koszty administracyjne na kwotę 1 243,77 tys. zł.

Koszty kwalifikowalne wynosiły łącznie 4 155,29 tys. zł, z tego w 2020 r. - 1 205,2 tys. zł; w 2021 r. - 1 272,42 tys. zł; w 2022 r. - 1 228,59 tys. zł; w I półroczu 2023 r. - 449,08 tys. zł. Do dnia zakończenia kontroli NIK, Dysponent Funduszu nie dokonał rozliczenia dotacji za II półrocze 2023 r.

(akta kontroli str. 2586-2592, 2679-2704, 3090-3328)

W toku kontroli nie było możliwe precyzyjne ustalenie wartości rynkowej poszczególnych sfinansowanych ze środków dotacji usług informatycznych i promocyjnych na portalach społecznościowych, co wynikało m.in. treści umów na zakup tych usług. W wyniku oględzin przeprowadzonych z udziałem biegłego z zakresu informatyki stwierdzono także usunięcie ze strony internetowej *fideidefensor.pl* oraz powiązanych z nią portali społecznościowych informacji o zainstalowanych tam wtyczkach, które dostarczały statystyk ruchu na stronach oraz danych dotyczących prowadzonych działań promocyjnych i marketingowych. Brak możliwości dokonania precyzyjnej wyceny dotyczył wydatków w łącznej kwocie 1 907,7 tys. zł, w tym 187,5 tys. zł na kampanie promocyjne w mediach społecznościowych, które wydatkowano niezgodnie z ofertą (szerzej na ten temat w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 3332-3382, 3568-3570, 3571-3573, 3574-3576)

W latach 2020-2023 Stowarzyszenie niezgodnie z ofertą wydatkowało kwotę 299 988,80 zł na usługi organizacji konferencji, seminariów i innych wydarzeń, co zostało opisane szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1965-1972, 3812-3896)

Stowarzyszenie przedstawiło w ofercie do umowy 17.2020 plan promocji. Realizacja tego planu polegała m.in. na: utworzeniu dwóch profili w mediach społecznościowych, utworzeniu strony internetowej, prowadzeniu promocji w mediach społecznościowych, zorganizowaniu konferencji i seminariów, przygotowaniu materiałów pokonferencyjnych, przeprowadzeniu akcji informacyjnych w przestrzeni publicznej oraz wydrukowaniu i rozdyskrebowaniu materiałów informacyjnych³⁹, w tym cyfrowych materiałów audiowizualnych, reklam na nośnikach zewnętrznych oraz w mediach tradycyjnych. Stowarzyszenie opracowało także materiały promujące działalność Centrum przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania. Projekty wytworzonych produktów były wysyłane do

³⁹ Zdjęcia, wideo, infografiki, teksty.

akceptacji opiekuna umowy w Ministerstwie. Jednocześnie Stowarzyszenie, stosownie do § 5 ust. 3 umów przekazywało Dysponentowi Funduszu prawa autorskie majątkowe. Opiekun umowy otrzymywał także do wiadomości zawiadomienia o terminie i przedmiocie organizowanych uroczystości, konferencji, seminariów, szkoleń.

(akta kontroli, str. 287-290, 2461-2503)

W wyniku oględzin wybranych środków trwałych zakupionych ze środków umowy nr 17.2020 ustalono, że w siedzibie Stowarzyszenia znajdowały się wytypowane do okazania używane i sprawne urządzenia, w tym m.in. przenośne urządzenie (studio) wielofunkcyjne do streamingu YoloBox Pro⁴⁰. Na wszystkich urządzeniach objętych oględzinami umieszczono naklejki o treści: „Fundusz Sprawiedliwości, Ministerstwo Sprawiedliwości, sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości”. Ponadto, w okresie realizacji umów Stowarzyszenie zakupiło roczne licencje oprogramowania graficznego firmy Adobe oraz System Informacji Prawnej „Legalis”. Do oględzin nie okazano zakupionego ze środków dotacji samochodu osobowego marki KIA Ceed, za zakup którego Stowarzyszenie poniosło wydatek w kwocie 37 tys. zł oraz dokonywało napraw, czyszczenia i tankowania paliwa.

(akta kontroli str. 1470-1476, 2437-2460, 2998-3002, 3784-3791)

Prezes zeznał, że auto (...) było wykorzystywane (...) w ramach projektu Centrum (...) ciężko (...) wyszczególnić konkretne działania, ale było wykorzystywane np. do transportu przedmiotów, pracowników, transportu, na spotkania z kontrahentami. (...) Ze względu na fakt, że dokumentacja została zabezpieczona przez Prokuraturę nie posiadałem pełnego zestawienia środków ruchomych, dlatego zapomniałem o okazaniu auta do oględzin.

(akta kontroli str. 4129-4145)

3. Realizacja umowy dotacji nr DFS-VII.7211.32.2020

Na podstawie umowy nr DFS-VII.7211.32.2020 z 9 marca 2021 r. Stowarzyszenie otrzymało dofinansowanie zadania pt. *Przeprowadzenie ogólnopolskiego cyklu szkoleń dla dorosłych w celu przeciwdziałania przyczynom przestępczości oraz pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych oraz społeczności wiejskich i małych miast*. Wartość udzielonej dotacji wyniosła 7 126,67 tys. zł. Celem głównym zadania było przeciwdziałanie przyczynom przestępczości oraz pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem poprzez zwiększenie wiedzy i świadomości prawnej dzięki organizacji ogólnopolskiego cyklu szkoleń wśród grupy 11 400 odbiorców z obszaru całej Polski ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych oraz społeczności wiejskich i małych miast w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2025 r. Cele szczegółowe dotyczyły: zwiększenia wiedzy i świadomości prawnej odbiorców zadania na tematy: 1) zapobiegania przestępczości przeciwko mieniu; 2) zapobiegania przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu, wolności oraz rodzinie i opiece; 3) uprawnień osób pokrzywdzonych przestępstwem w postępowaniu karnym i w zakresie form, sposobów, miejsc udzielania pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem – w grupach po 3 800 odbiorców z obszaru całej Polski.

⁴⁰ Początkowo zakup urządzenia nie był przewidziany w ofercie, stanowiącej załącznik do umowy 32.2020; epidemia COVID-19 spowodowała potrzebę transmisji szkoleń na żywo (streaming on line) i wobec powyższego Stowarzyszenie wystąpiło do Dyrektora Departamentu Funduszu w Ministerstwie o zgodę na wprowadzenie zmiany w ofercie i 20 maja 2021 r. przekazało formularz zgłoszenia zmian w ofercie Funduszu, na podstawie którego zawarto 6 lipca 2021 r. aneks nr 1 do ww. umowy.

Dysponent Funduszu wstrzymał finansowanie projektu od początku 2024 r.
(akta kontroli str. 1396-1467, 2868-2962)

W przedłożonych Dysponentowi Funduszu półrocznych sprawozdaniach z realizacji zadania, według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. Stowarzyszenie wykazało osiągnięcie następujących produktów i rezultatów projektu:

I. produkty:

- 1) Strona internetowa projektu - zaplanowano i zrealizowano jedną (tj. 100% realizacji wskaźnika)⁴¹.
- 2) Raport podsumowujący cykl przeprowadzonych szkoleń - zaplanowano pięć, zrealizowano dwa (40 %)⁴².
- 3) Konspekty szkoleń - zaplanowano trzy, zrealizowano dwa (66,7%), tj.: „Zapobieganie przestępstwom przeciwko mieniu: kradzież, kradzież z włamaniem; rozbój; oszustwo”; „Jak skutecznie bronić się przed oszustwami i jak korzystać z praw konsumenckich”⁴³.
- 4) Przeprowadzono 652 szkolenia z 1 140 zaplanowanych (66,7%).

Stowarzyszenie zorganizowało i przeprowadziło na terenie kraju szkolenia we współpracy z lokalnymi społecznościami⁴⁴. Szkolenia obejmowały zagadnienia związane z przestępstwami oszustwa (w tym także zagadnienia dotyczące praw konsumenta i unikania wyłudzeń na tzw. pokazach sprzętów i urządzeń), wyłudzenia, kradzieży z włamaniem, rozbojów. Szkolenia były adresowane w szczególności do seniorów oraz społeczności wiejskich i małych miast. W przeprowadzonych w latach 2021-2023 652 szkoleniach uczestniczyło 10 267 osób.

Szczegółowym badaniem objęto łącznie 473 szkolenia przeprowadzone w badanym okresie. W dokumentacji szkoleń znajdowały się m.in. listy obecności ze wskazaniem miejsca i daty szkoleń oraz podpisami uczestników, ankiety merytoryczne (10 pytań) i ocenne, informacje dotyczące przetwarzania danych osobowych. Kontrolerzy NIK wystąpili także⁴⁵ do 17 podmiotów dobranych w sposób celowy (parafii, klubów i domów seniora, ośrodków pomocy społecznej) o potwierdzenie zrealizowania szkoleń oraz ich ocenę. W odpowiedziach wskazano, że szkolenia zostały faktycznie przeprowadzone przez zleceniobiorców Stowarzyszenia⁴⁶, podano liczbę ich uczestników, potwierdzono czas trwania i liczbę prelegentów. Szkolenia zostały pozytywnie ocenione (pod względem organizacyjnym i merytorycznym) przez uczestników - jako przydatne, praktyczne i o dużej wartości edukacyjnej. Jak podkreślano w informacjach, uczestnicy szkoleń uzyskali profesjonalne wsparcie i informacje przyczyniające się do wzrostu poziomu ich bezpieczeństwa.

(akta kontroli str. 46-68, 2539-2585)

⁴¹ bezpiecznapolska.org – domena została zarejestrowana 2 lutego 2021 r. Certyfikat witryny utracił ważność 17 maja 2024 r. Zgodność treści opublikowanych na stronie internetowej z umową 32.2020 została opisana w opinii z 24 stycznia 2025 r., sporządzonej przez powołanego przez NIK biegłego w dziedzinie analizy danych marketingowych. Biegły ocenił, że strona osiągnęła 75% zgodności z założeniami projektowymi.

⁴² W sprawozdaniu za II półrocze 2023 r. wykazano dwa raporty. Do kontroli NIK przedłożono trzy raporty z realizacji projektu za każdy rok w okresie od stycznia do grudnia w latach 2021-2023. (raport za 2023 r. został sporządzony w 2024 r.)

⁴³ W pierwszym konspekcie opisano następujące zagadnienia: 1) Czego dowiemy się z wykładu, 2) Kradzieże, włamania i rozbój, 3) Oszustwo, 4) Gdzie szukać pomocy gdy padnie się ofiarą przestępstwa. W drugim konspekcie opisano następujące zagadnienia: 1) Wprowadzenie - Czego dowiemy się z wykładu, 2) Przestępstwo oszustwa, 3) Prawa konsumenta, 4) Gdzie szukać pomocy gdy padnie się ofiarą przestępstwa.

⁴⁴ Np. parafiami, klubami seniora, lokalnymi samorządami, uniwersytetami trzeciego wieku, klubami wiejskimi.

⁴⁵ Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

⁴⁶ W jednym przypadku szkolenie odbyło się w innym miejscu.

- 5) Opracowano 60⁴⁷ ze 100 zaplanowanych materiałów promocyjnych (grafiki, infografiki, projekty plakatów).

(akta kontroli str. 2593-2595)

II. rezultaty:

- 1) Wzrost świadomości prawnej wśród odbiorców zadania w zakresie przyczyn przestępczości przeciwko mieniu - zaplanowano 5 700 osób, zrealizowano 5 593 osób (tj. 98,1% realizacji wskaźnika).
- 2) Wzrost świadomości prawnej wśród odbiorców zadania w zakresie przyczyn przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu, wolności oraz rodzinie i opiece - zaplanowano 5 700 osób – szkolenia w tym obszarze nie zostały przeprowadzone w związku ze wstrzymaniem finansowania projektu.
- 3) Wzrost świadomości prawnej wśród odbiorców zadania w zakresie uprawnień osób pokrzywdzonych przestępstwem w postępowaniu karnym oraz w zakresie form, sposobów i miejsc udzielania pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem - zaplanowano 5 700 osób, zrealizowano 4 674 osób (82%).

Rezultaty monitorowano za pośrednictwem anonimowych, ewaluacyjnych ankiet sporządzanych przez uczestników szkoleń.

(akta kontroli str. 1362-1383, 2504-2538, 2594-2595, 2868-2962)

W latach 2021 - 2023 Dysponent Funduszu przekazał (na wyodrębniony przez Stowarzyszenie rachunek bankowy) dotację celową w łącznej kwocie brutto 4 186,32 tys. zł na realizację przedmiotu umowy 32.2020, w tym na: 2021 r. - 1 217,33 tys. zł, na 2022 r. - 1 477,33 tys. zł, na 2023 r. - 1 477,33 tys. zł.

W 2024 r. Dysponent Funduszu nie przekazał Stowarzyszeniu środków finansowych na realizację przedmiotu umowy.

Dodatkowo, 31 marca 2023 r. Dysponent Funduszu zwrócił za 2022 r. na wyodrębniony przez Stowarzyszenie rachunek bankowy kwotę 14,32 tys. zł.

(akta kontroli str. 2040-2175, 2746)

W ramach realizacji umowy 32.2020 Stowarzyszenie poniosło w latach 2021-2023 wydatki w łącznej wysokości 3 997,73 tys. zł⁴⁸ (co stanowiło 56,1% z kwoty dotacji w wysokości 7 126,67 tys. zł) na:

- 1) Tworzenie, wzmacnianie i rozbudowę sieci pomocy ofiarom przestępstw, zapobieganie przestępczości oraz pomoc postpenitencjarną, w tym m.in. na organizację i przeprowadzanie szkoleń na terenie całego kraju, działania promocyjne na stronie internetowej Stowarzyszenia i na profilu na Facebooku (zamieszczanie grafik i informacji związanych z dotowanym zadaniem oraz czasu, miejsca i tematyki szkoleń) - 2 954,74 tys. zł, w tym poniesiono wydatki na:
 - konsultacje specjalistyczne – 67,3 tys. zł;
 - koszt organizacji szkoleń lokalnych – 226,5 tys. zł;
 - promocja w Internecie oraz w mediach lokalnych/tradycyjnych – 160 tys. zł;
 - utworzenie strony internetowej – 15 tys. zł;
 - utrzymanie strony internetowej – 20 tys. zł;
 - wynagrodzenia koordynatorów regionalnych – 815 tys. zł;

⁴⁷ Z tego m.in. w sprawie zapisów na szkolenia, bezpiecznego zawierania umów, oszustw „na pracownika banku” i „na wnuczka”, bezpieczeństwa danych osobowych, bezpiecznego poruszania się w Internecie, reagowania na podejrzane telefony, konstruowania haseł (w 2022 r.); ochrony rachunku bankowego i telefonu, podpisywania dokumentów, korzystania z praw konsumenta, oszustw bankowych i telefonicznych, pomocy organizacjom pożytku publicznego, pokazów towarów (w I półroczu 2023 r.); bezpieczeństwa korzystania z bankowości internetowej, fałszywych linków, oszustw internetowych i telefonicznych, weryfikacji informacji dotyczących firm, zakupów w sklepach internetowych, szkoleń online (w II półroczu 2023 r.).

⁴⁸ Dane według sprawozdań półrocznych z realizacji zadań.

- wynagrodzenie menadżera ds. organizacji szkoleń – 331,8 tys. zł;
- wynagrodzenie osób prowadzących szkolenia – 701,2 tys. zł;
- wynagrodzenie specjalisty ds. promocji – 264,94 tys. zł;
- zakup materiałów promocyjnych – 353 tys. zł.

2) Koszty administracyjne - 1 042,99 tys. zł.

(akta kontroli str. 2593-2595, 3060-3080)

Dysponent Funduszu, dokonując rozliczenia ww. umowy dotacji, zatwierdził wydatki⁴⁹ na łączną kwotę 3 245,81 tys. zł, z tego:

- za pierwsze półrocze w 2021 r. - 107,75 tys. zł; za drugie półrocze 2021 r. - 1 109,58 tys. zł;
- za pierwsze półrocze w 2022 r. - 316,74 tys. zł; za drugie półrocze 2022 r. - 1 160,59 tys. zł;
- za pierwsze półrocze w 2023 r. - 551,15 tys. zł.

Koszty kwalifikowalne wynosiły łącznie 3 077,95 tys. zł, z tego w 2021 r. - 1 162,19 tys. zł; w 2022 r. - 1 364,61 tys. zł; w I półroczu 2023 r. - 551,15 tys. zł.

Do dnia zakończenia kontroli NIK, Dysponent Funduszu nie dokonał rozliczenia dotacji za II półrocze 2023 r.

(akta kontroli str. 2593-2595, 2705-2716)

W toku kontroli nie było możliwe precyzyjne ustalenie wartości rynkowej poszczególnych sfinansowanych ze środków dotacji usług informatycznych i promocyjnych portalu internetowego, co wynikało m.in. treści umów na zakup tych usług. W wyniku oględzin przeprowadzonych z udziałem biegłego z zakresu informatyki stwierdzono także usunięcie ze strony internetowej *bezpiecznapolska.org* informacji o zainstalowanych tam wtyczkach, które dostarczały statystyk ruchu na stronie oraz danych dotyczących prowadzonych działań promocyjnych i marketingowych. Brak możliwości dokonania precyzyjnej wyceny dotyczył wydatków w łącznej kwocie 445,1 tys. zł, w tym 160 tys. zł tytułem prowadzenia kampanii marketingowej w mediach tradycyjnych i Internecie oraz prowadzenia kampanii marketingowych serwisu internetowego, poniesionych niezgodnie z ofertą (szerzej na ten temat w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 3332-3382, 3568-3570, 3571-3573, 3574-3576)

4. Dokumentowanie wydatków (ewidencja księgowa), realizacja obowiązków sprawozdawczych i rozliczenie umów dotacji.

W ramach obu umów dotacji nie był wymagany wkład własny.

(akta kontroli str. 254-274, 1362-1383)

Stowarzyszenie prowadziło wyodrębnioną ewidencję księgową środków pochodzących z danej umowy dotacji.

W Stowarzyszeniu obowiązywała polityka rachunkowości⁵⁰, w której została określona kontrola i dekretacja dowodów księgowych. Zgodnie ww. procedurą dowody księgowe powinny być: 1) objęte kontrolą: merytoryczną, formalną i rachunkową w celu sprawdzenia legalności, rzetelności oraz prawidłowości zdarzeń i operacji gospodarczych wyrażonych w tych dowodach; 2) zakwalifikowane do ujęcia w księgach rachunkowych przez uprawnioną osobę. Szczegółowym badaniem w zakresie spełniania ww. wymagań oraz wymagań określonych w art. 21 ust. 1 i art. 22 ustawy o rachunkowości, opisanie dokumentów zgodnie z postanowieniami umów dotacji, a w szczególności załącznika nr 5 do tych umów objęto 102 dowody na łączną kwotę

⁴⁹ W rozliczeniu dotacji za I półrocze danego roku nie były uwzględniane koszty administracyjne.

⁵⁰ Wprowadzona uchwałą Zarządu Stowarzyszenia NOWY KOLIBER z dnia 31 grudnia 2019 r. w sprawie Polityki Rachunkowości.

1 010,82 tys. zł⁵¹ związane z realizacją umowy 17.2020 i 113 dowodów na łączną kwotę 1 023,38 tys. zł⁵² dotyczących umowy 32.2020.

W wyniku badania ustalono, że:

- środki z dotacji zostały wykorzystane na zadania wskazane w ofertach, stanowiących załączniki do umów;
- wszystkie wydatki poniesiono wyłącznie za pośrednictwem rachunku bankowego wyodrębnionego do obsługi danej umowy dotacji, w formie przelewów lub płatności kartą powiązaną z tym rachunkiem;
- na wszystkich dowodach księgowych znajdowała się klauzula „Sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości”;
- we wszystkich przypadkach dowody księgowe wskazywały okres za jaki były dokonywane płatności;
- we wszystkich przypadkach dokonano szczegółowego opisu operacji gospodarczej, której dotyczyła płatność ze wskazaniem: nazwy zadania, nazwy działania i powiązań z pozycją kosztową;
- we wszystkich przypadkach osoba odpowiedzialna wskazała sposób ujęcia dowodu w księgach rachunkowych;
- we wszystkich przypadkach dowody księgowe dotyczące realizacji umowy 32.2020 posiadały wskazania, czy wydatek został poniesiony przy stosowaniu przepisów ustawy zamówień publicznych⁵³ czy bez ich stosowania.

Stwierdzono, że na ogół dowody księgowe spełniały wymogi określone w ustawie o rachunkowości, poza dziewięcioma przypadkami (z 215) oraz wystąpiły naruszenia postanowień umowy i wymogów wynikających z załącznika nr 5 do umowy w opisie dowodów księgowych, opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Ponadto, przy badaniu dowodów księgowych:

1) stwierdzono, że trzy dowody księgowe na łączną kwotę 46 tys. zł zostały opłacone w kwietniu 2020 r. za usługi świadczone przed zawarciem umowy, tj. za administrowanie portalem w okresie od 1 lutego 2020 r. do 31 marca 2020 r. w wysokości 14 tys. zł; z tytułu wynagrodzeń za marzec 2020 r. koordynatora ds. multimedii i koordynatora ds. wydarzeń publicznych w wysokości po 16 tys. zł (umowa 17.2020);

2) stwierdzono wydatkowanie środków na wynagrodzenie dla dwóch osób przeprowadzających szkolenie⁵⁴, które w ofercie, stanowiącej załącznik do umowy dotacji⁵⁵, nie zostały wymienione w składzie zespołu merytorycznego, którego głównym zadaniem było prowadzenie szkoleń. Osoby te zostały wymienione w grupie koordynatorów regionalnych, których zadaniem było wspomaganie organizacji szkoleń pod względem logistycznym i organizacyjnym oraz kontrolowanie pracy merytorycznej szkoleniowców. Przy tych dwóch osobach były adnotacje wskazujące na jednoczesne pełnienie funkcji koordynatora regionalnego i osoby prowadzącej szkolenia (umowa 32.2020).

(akta kontroli str. 1481-2436)

Prezes zeznał: *W przypadku osób niewykazanych jako szkoleniowcy, a wykazanych w części dotyczącej koordynatorów regionalnych, znajdowała się adnotacja, że są to*

⁵¹ Co stanowiło 26,9% wydatków na zadania zrealizowane w ramach umowy.

⁵² Co stanowiło 34,6% wydatków na zadania zrealizowane w ramach umowy.

⁵³ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo Zamówień Publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1986 ze zm.); ustawa z 11 września 2019 r. Prawo Zamówień Publicznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 1129, ze zm.); dalej: przepisy ustawy zamówień publicznych.

⁵⁴ W przypadku pierwszej osoby dziewięć dowodów księgowych na łączną kwotę 51,6 tys. zł i w przypadku drugiej osoby cztery dowody na łączną kwotę 42 tys. zł;

⁵⁵ Oferta o sumie kontrolnej fbb6-e8ae-af07 z 13 grudnia 2022 r. została zmieniona aneksem nr 3 do umowy dotacji.

także szkoleniowcy. Ministerstwo Sprawiedliwości akceptowało powyższe zapisy i dokonywało wyrywkowej kontroli dokumentów przy weryfikacji sprawozdań półrocznych. W powyższym zakresie nie zgłaszało zastrzeżeń.

(akta kontroli str. 2718-2742)

3) zidentyfikowano powiązania rodzinne pomiędzy osobami/podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań finansowanych ze środków dotacji. Stowarzyszenie wypłaciło osobom najbliższym⁵⁶ Prezesa kwotę 660,4 tys. zł, w tym:

- jednej 404 tys. zł z tytułu pełnienia funkcji Specjalisty ds. obróbki graficznej i tekstowej (umowa 17.2020);
- drugiej 256,4 tys. zł w tym: 48 tys. zł z tytułu przygotowania i publikacji ogłoszeń w prasie (umowa 17.2020), 208,4 tys. zł z tytułu czynności koordynatora regionalnego (umowa 32.2020).

(akta kontroli str. 3999-4050, 4051-4118)

Stosownie do postanowień § 4 obu umów dotacji, nie więcej niż 25% wartości kosztów kwalifikowalnych realizacji przedmiotu umowy mogło być przeznaczone przez Stowarzyszenie na koszty administracyjne, związane z realizacją przedmiotu umowy. Z uwagi na ryczałtowy sposób rozliczania kosztów administracyjnych wydatki te traktowane były jako wydatki poniesione, z zastrzeżeniem weryfikacji poziomu kosztów administracyjnych do zatwierdzonych przez Dysponenta Funduszu wydatków kwalifikowalnych w ramach realizacji zadań.

Stosownie do postanowień § 9 ust. 8 obu umów dotacji, zasady dotyczące dokumentacji finansowo-księgowej nie dotyczyły kosztów administracyjnych. Na potrzeby rozliczenia dotacji nie było obowiązku gromadzenia dokumentów finansowo-księgowych związanych z kosztami administracyjnymi.

(akta kontroli str. 254-274, 1362-1383)

W ofertach stanowiących załączniki do umów dotacji, Stowarzyszenie przedstawiło kosztorysy kosztów administracyjnych wraz z harmonogramem:

- w przypadku umowy 17.2020 w kwocie 1 257 tys. zł, z tego: w 2020 r. - 302,26 tys. zł; w latach 2021-2022 po 318,37 tys. zł w każdym roku; w 2023 r. - 318 tys. zł);
- w przypadku umowy 32.2020 w kwocie 1 781,66 tys. zł, z tego: w 2021 r. - 304,33 tys. zł; w latach 2022- 2025 po 369,33 tys. zł w każdym roku.

(akta kontroli str. 275-357, 1396-1469)

Stowarzyszenie, po otrzymaniu transzy, dokonywało przebiegowań z tytułu kosztów administracyjnych (na inny rachunek bankowy prowadzony na rzecz Stowarzyszenia) zmniejszając środki zgromadzone na wyodrębnionych rachunkach bankowych środków Funduszu:

- w przypadku umowy 17.2020 na łączną kwotę 1 227,58 tys. zł, z tego: w 2020 r. - 272,79 tys. zł; w 2021 r. - 318,37 tys. zł⁵⁷; w 2022 r. - 318,37 tys. zł; w 2023 r. - 318,05 tys. zł⁵⁸;
- w przypadku umowy 32.2020 na łączną kwotę 1 074,07 tys. zł, z tego: w 2021 r. - 312,79 tys. zł; w 2022 r. - 369,33 tys. zł; w 2023 r. - 391,95 tys. zł.

⁵⁶ W rozumieniu przepisów art. 115 § 11 Kodeksu karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.)

⁵⁷ Z uwzględnieniem zwrotu dokonanego 16 sierpnia 2021 r. w wysokości 8,45 tys. zł (po korekcie kosztów) 309,91 tys. zł.

⁵⁸ Z uwzględnieniem zwrotu dokonanego 8 marca 2023 r. w łącznej kwocie 0,05 tys. zł (zwrot 22,79 zł za dwa miesiące, tj. styczeń i luty 2023 r.) 318 tys. zł.

Stowarzyszenie dokonywało także przeksięgowania z tytułu korekty kosztów administracyjnych oraz ich zwrotów zwiększając środki na wyodrębnionych rachunkach bankowych środków Funduszu:

- w przypadku umowy 17.2020 w łącznej kwocie 8,5 tys. zł;
- w przypadku umowy 32.2020 w łącznej wysokości 31,06 tys. zł.

(akta kontroli, str. 1614-1736, 2040-2175, 2744-2745, 2747)

Prezes zeznał: *Nie zdążyłem przekazać do NIK analityki kosztów administracyjnych z uwagi na zatrzymanie. W trakcie projektu Dysponent Funduszu nie zobowiązał mnie do prowadzenia rzeczowej analityki (...) w żaden sposób (tj. korespondencyjnie w pismach przekazywanych pocztą tradycyjną lub e-mailem bądź podczas rozmów telefonicznych w określonych okresach lub za dany okres przekazania kopii faktur lub zestawień) do przekazywania informacji dotyczących rozliczenia poniesionych kosztów administracyjnych. Umowy natomiast jasno i jednoznacznie określały, że koszty administracyjne miały formę ryczałtu bez obowiązku ich rozliczania. Wobec tego też, te koszty były na kontach rodzajowych, niepowiązanych z kontami kosztów przypisanych do umów dotacji.*

(akta kontroli str. 2718-2742)

W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK uzyskano od biura rachunkowego, prowadzącego obsługę księgowo-rachunkową Stowarzyszenia informacje, że koszty działalności Stowarzyszenia były księgowane na kontach zespołu 4. Z zestawienia stanów i obrotów na tych kontach⁵⁹ zaewidencjonowane i poniesione koszty wynosiły łącznie: w 2020 r. - 1 087,37 tys. zł; w 2021 r. - 2 234,57 tys. zł; w 2022 r. - 2 398,14 tys. zł; w 2023 r. - 2 531,96 tys. zł. Niektóre z ww. kosztów zostały ujęte także na kontach pozabilansowych w zespole kont 9⁶⁰. W ramach kosztów administracyjnych Stowarzyszenie rozliczało m.in.: wynagrodzenie koordynatora, obsługę księgowo-rachunkową, obsługę kadrowo-płacową, opłaty bankowe, opłaty za usługi telekomunikacyjne i pocztowe, zakup wyposażenia i materiałów biurowych, czynsze najmu, opłaty za media, sprzątanie.

(akta kontroli str. 2753-2792, 3038-3059)

Stowarzyszenie mogło rozliczyć koszty administracyjne w formie ryczałtu:

- w przypadku umowy 17.2020 w okresie od I półrocza 2020 r. do końca I półrocza 2023 r. do kwoty 1 038,82 tys. zł⁶¹, w tym: w 2020 r. - 301,3 tys. zł; w 2021 r. - 318,1 tys. zł; w 2022 r. - 307,15 tys. zł; w I półroczu 2023 r. - 112,27 tys. zł);
- w przypadku umowy 32.2020 w okresie od I półrocza 2021 r. do końca I półrocza 2023 r. do kwoty 769,49 tys. zł⁶², w tym: w 2021 r. - 290,55 tys. zł; w 2022 r. - 341,15 tys. zł; w I połowie 2023 r. - 137,79 tys. zł).

Do dnia zakończenia kontroli NIK, Dysponent Funduszu nie dokonał rozliczenia dotacji (przyznanych na podstawie ww. umów) począwszy od II półrocza 2023 r. Stowarzyszenie w sprawozdaniach za II półrocze 2023 r. wykazało koszty administracyjne odpowiednio w kwotach: 159 tys. zł i 184,67 tys. zł.

(akta kontroli, str. 2679-2716, 2996-2997)

⁵⁹ Amortyzacja, zużycie materiałów i energii, usługi obce, podatki i opłaty VAT, podatki i opłaty pozostałe, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, wynagrodzenia oraz pozostałe koszty rodzajowe.

⁶⁰ Koszty ujęte na kontach pozabilansowych wynosiły: 1) w przypadku umowy 17.2020 za okres od 1 lutego 2020 r. do 31 grudnia 2023 r. - 1 258,91 tys. zł; 2) w przypadku umowy 32.2020 za okres od 1 kwietnia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r. - 249,84 tys. zł.

⁶¹ Zatwierdzone przez Dysponenta Funduszu wydatki kwalifikowalne za okres od I półrocza 2020 r. do końca I półrocza 2023 r. realizacji umowy 17.2020 wynosiły łącznie 4 155,29 tys. zł.

⁶² Zatwierdzone przez Dysponenta Funduszu wydatki kwalifikowalne za okres od I półrocza 2021 r. do końca I półrocza 2023 r. realizacji umowy nr DFS-II.7211.32.2020 wynosiły łącznie 3 077,95 tys. zł.

Dopuszczalny limit kosztów administracyjnych (uzależniony od wysokości wydatków kwalifikowalnych) został przekroczony:

- w przypadku umowy 17.2020 o 11,22 tys. zł w 2022 r.; zwrot środków na konto Dysponenta Funduszu nastąpił 12 stycznia 2023 r.; Dysponent Funduszu w postępowaniu administracyjnym wszczętym 11 lutego 2022 r. wykazał przekroczony limit kosztów administracyjnych w stosunku do kosztów kwalifikowalnych o kwotę 0,26 tys. zł; kwota ta była wydatkiem niekwalifikowalnym i podlegała zwrotowi (Dysponent Funduszu w tym rozliczeniu nie uwzględnił zwrotu środków z 16 sierpnia 2021 r. w wysokości 8,45 tys. zł);
- w przypadku umowy 32.2020 o 22,24 tys. zł w 2021 r. oraz o 28,18 tys. zł w 2022 r. (Dysponent Funduszu ustalił w rozliczeniu dotacji z 3 kwietnia 2023 r., że Stowarzyszenie w 2022 r. zawyżyło koszty administracyjne o kwotę 22,54 tys. zł, tj. o kwotę mniejszą o 5,64 tys. zł); zwrot środków na konto Dysponenta Funduszu nastąpił odpowiednio 11 stycznia 2022 r. i 14 grudnia 2022 r. oraz 12 stycznia 2023 r. i 28 kwietnia 2024 r.

(akta kontroli, str. 2679-2716, 2744, 2747, 2996-2997)

W dokumentacji księgowej Stowarzyszenia znajdowały się informacje wskazujące na przelew z konta bankowego dedykowanego do wydatków administracyjnych dla umowy dotacji 32.2020 kwoty 150 tys. zł na prywatne konto bankowe Prezesa Stowarzyszenia. Pierwotnie przelew został zakwalifikowany przez podmiot wykonujący obsługę księgową Stowarzyszenia jako pożyczka.

(akta kontroli str. 3782-3783)

Prezes zeznał: Wskazana kwota 150 tys. zł to kwota księgowana na tzw. rozliczenia międzyokresowe, (...) nie była to pożyczka. Stowarzyszenie nie posiadało rozliczeń kasowych i miało utrudnioną realizację w zakresie rozliczeń gotówkowych. W związku z powyższym w celu sprawnego działania w ramach działań statutowych związanych z projektem potrzebowałem rozwiązania, które dałoby możliwość, abym ja i członkowie Stowarzyszenia mogli realizować wydatki w zakresie gotówkowym. (...) ja dysponowałem tymi środkami. I zgodnie z prawem pod koniec 2022 r. rozliczyłem się z rozliczeń międzyokresowych. Księgowa w zapytaniu pomyliła moje działania dot. rozliczeń międzyokresowych z udzieleniem pożyczki. Nie pamiętam dziś dokładnych danych finansowych, lecz wydaje mi się, że były to środki działań statutowych.

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności kontrolerzy NIK, 16 kwietnia 2025 r. poinformowali Dysponenta Funduszu, na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy NIK o wystąpieniu okoliczności wskazujących na bezpośrednie niebezpieczeństwo powstania znacznej szkody w mieniu i wystąpili o przekazanie informacji o podjętych działaniach zapobiegających stanowi zagrożenia.

(akta kontroli str. 4146-4149)

Stowarzyszenie wydając środki z dotacji, stosownie do postanowień § 6 ust. 2 umów, miało obowiązek stosować określone w przepisach ustawy zamówień publicznych zasady: równego traktowania, uczciwej konkurencji i przejrzystości w odniesieniu do:

- w przypadku umowy 17.2020 - zamówień i konkursów, których wartość jest równa lub większa aniżeli wyrażona w złotych równowartość kwoty 30 tys. euro netto, zgodnie z kursem określonym w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów wydanym na podstawie art. 35 ust. 3 ustawy zamówień publicznych;

- w przypadku umowy 32.2020 - zamówień klasycznych, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130 tys. zł, oraz organizowania zamówień klasycznych i konkursów, których wartość jest równa lub przekracza progi unijne, przez zamawiających subsydiowanych w okolicznościach, o których mowa w art. 6 ustawy zamówień publicznych.

(akta kontroli str. 254-274, 1362-1384)

Prezes zeznał, że w Stowarzyszeniu nie obowiązywały wprowadzone w sposób formalny procedury dotyczące zamówień publicznych, a wszystkie koszty były ponoszone z zachowaniem ww. zasad. (...) *Każdorazowo przed zawarciem umów dokonywałem analizy rynku polegającej na rozpytaniu telefonicznym i bezpośrednim, przejrzeniu ofert internetowych kilku potencjalnych wykonawców. Ze względu na charakter prowadzonej działalności (obrona wiary, patriotyzm) często napotykałymi problemami z kontrahentami, którzy wprost odmawiali jakiejkolwiek współpracy lub też absurdalnie zawyżali ceny, zrywali wcześniejsze ustne porozumienia i nie dopuszczali do zawarcia umów.*

(akta kontroli str. 2718-2742)

Stowarzyszenie, stosownie do obowiązków określonych w obu umowach dotacji przekazywało Dysponentowi Funduszu informacje kwartalne o wykorzystaniu środków otrzymanych z Funduszu, o których mowa w § 34 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie Funduszu oraz wyciągi z rachunków bankowych wyodrębnionych do obsługi umów, zawierające wykaz wszystkich transakcji z okresu sprawozdawczego.

(akta kontroli str. 1614-1736, 2040-2175, 2592-2593)

Stowarzyszenie w okresie realizacji umów terminowo dokonało zwrotów niewykorzystanych części dotacji na rachunek Dysponenta Funduszu:

- w przypadku umowy 17.2020: 11 stycznia 2021 r. zwrócono kwotę 3,47 tys. zł i 12 stycznia 2023 r. kwotę 44,86 tys. zł;
- umowy 32.2020: 11 stycznia 2022 r. zwrócono kwotę 62,62 tys. zł, 14 grudnia 2022 r. kwotę 8,34 tys. zł, 12 stycznia 2023 r. kwotę 90,45 tys. zł oraz 28 kwietnia 2024 r. kwotę 29,38 tys. zł.

(akta kontroli str. 2743, 2746)

Stowarzyszenie, stosownie do obowiązków określonych w obu umowach dotacji przekazywało Dysponentowi Funduszu sprawozdania półroczne z wykonania każdej umowy, obejmujące rozliczenie dotacji w zakresie rzeczowo-finansowym (za okresy od 1 stycznia do 30 czerwca⁶³, od 1 lipca do 31 grudnia), wskazane przez Dysponenta Funduszu kopie dokumentów finansowo-księgowych i wyjaśnienia oraz wylosowaną dokumentację związaną z udzielaną pomocą. W przypadku stwierdzenia błędów i/lub braków w ww. dokumentacji Stowarzyszenie dokonywało stosownych korekt i uzupełnień.

(akta kontroli str. 2586-2678)

Umowa 17.2020 została rozliczona pod względem rzeczowym i finansowym przez Dysponenta Funduszu w następujących terminach:

- 30 września 2020 r. i 15 września 2021 r. dotacja otrzymana na 2020 r.,
- 16 grudnia 2021 r. i 16 września 2022 r. dotacja otrzymana na 2021 r.,
- 23 listopada 2022 r. i 14 kwietnia 2023 r. dotacja otrzymana na 2022 r.,
- 2 października 2023 r. dotacja za okres I półrocza 2023 r.

Umowa 32.2020 została rozliczona pod względem rzeczowym i finansowym przez Dysponenta Funduszu w następujących terminach:

- 15 września 2021 r. i 8 grudnia 2022 r. dotacja otrzymana na 2021 r.,

⁶³ Za wyjątkiem pierwszego sprawozdania z realizacji umowy 17.2020, które zostało sporządzone za okres od 1 lutego do 30 czerwca 2020 r.

- 8 grudnia 2022 r. i 6 kwietnia 2023 r. dotacja otrzymana na 2022 r.,
- 22 września 2023 r. dotacja za okres I półrocza 2023 r.

(akta kontroli str. 2679-2716)

Prezes zeznał, że według stanu na 8 listopada 2024 r. obie dotacje za II półrocze 2023 r. nie zostały rozliczone przez Dysponenta Funduszu i w przypadku umowy 32.2020 za I półrocze 2024 r.

(akta kontroli str. 2718-2742)

W zakresie przeprowadzania na koniec roku ewaluacji skuteczności zadań realizowanych w ramach dwóch umów dotacji Prezes zeznał: *Sporządzając sprawozdania dokonywaliśmy analizy i oceny zadań realizowanych według tych umów, następnie na ich podstawie wdrażaliśmy działania w kolejnych latach, aby uzyskać realizację rezultatów i produktów w ramach umów (trzy raporty ze szkoleń i jeden raport z udzielenia szeroko zakrojonej pomocy prawnej oraz postępowań sądowych). Z reguły sprawy te dotyczyły przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania.*

(akta kontroli str. 2718-2742)

Dysponent Funduszu wszczynał z urzędu postępowania administracyjne w sprawie kontroli prawidłowości wydatkowania obu dotacji otrzymanych na dany rok.

W przypadku umowy 17.2020 zostały wszczęte cztery postępowania, z tego postępowania dotyczące dotacji otrzymanych:

- na 2020 r. wszczęto 15 lutego 2021 r. i umorzono w całości 28 września 2021 r. Stowarzyszenie złożyło niezbędne wyjaśnienia/dokumenty, na podstawie których okazało się możliwe zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym 15 września 2021 r. na kwotę 1 209,07 tys. zł⁶⁴, w tym wykorzystana kwota dotacji i wydatki kwalifikowalne - 1 205,2 tys. zł;
- na 2021 r. wszczęto 11 lutego 2022 r. i umorzono w całości 5 października 2022 r.

Stowarzyszenie złożyło niezbędne wyjaśnienia/dokumenty, na podstawie których okazało się możliwe zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym 16 września 2022 r. na kwotę 1 273,47 tys. zł⁶⁵, w tym wykorzystana kwota dotacji - 1 273,44 tys. zł; wydatki kwalifikowalne - 1 272,42 tys. zł;

- na 2022 r. wszczęto 13 lutego 2023 r. i umorzono w całości 10 maja 2023 r. Stowarzyszenie złożyło niezbędne wyjaśnienia/dokumenty, na podstawie których okazało się możliwe zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym 13 kwietnia 2023 roku na kwotę 1 273,47 tys. zł⁶⁶,

⁶⁴ Stowarzyszenie nie wykorzystało w całości i nie zwróciło w terminie określonym w umowie, niewykorzystanej części dotacji w kwocie 0,4 tys. zł. Stowarzyszenie zostało wezwane do zwrotu ww. kwoty wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych. Stowarzyszenie uregulowało wszelkie zobowiązania 23 września 2021 r. w łącznej kwocie 0,42 tys. zł.

⁶⁵ Po analizie wydatków zrealizowanych w 2021 r. stwierdzono, że w ramach zadań merytorycznych poniesiono wydatki niekwalifikowalne w łącznej kwocie 1,02 tys. zł. Stowarzyszenie 1 września 2022 r. wpłaciło na konto Dysponenta Funduszu ww. kwotę wraz z odsetkami w łącznej wysokości 1,19 tys. zł. Podczas analizy akt dostrzeżono również, że w 2021 r. został przekroczony limit kosztów administracyjnych w stosunku do kosztów kwalifikowalnych. Stwierdzono, że różnica w kosztach w kwocie 0,26 tys. zł była wydatkiem niekwalifikowalnym. Stowarzyszenie 1 września 2022 r. wpłaciło na konto Dysponenta Funduszu kwotę wraz z odsetkami w łącznej wysokości 0,31 tys. zł. Dokonując weryfikacji terminowości i prawidłowości zwrotu kwoty niewykorzystanej części dotacji odnotowano, że Stowarzyszenie nie zwróciło w terminie na konto Dysponenta Funduszu kwoty 0,02 tys. zł. Kwota ta została wpłacona dopiero 1 września 2022 r. (Stowarzyszenie zwróciło łączną kwotę 1,51 tys. zł).

⁶⁶ Stowarzyszenie nieprawidłowo zrefundowało automatycznie pobierane przez bank opłaty i prowizje za obsługę wyodrębnionego rachunku bankowego służącego do rozliczenia dotacji. Stwierdzono, że dotacja w kwocie 0,02 tys. zł została wydatkowana niezgodnie z przeznaczeniem i stanowi wydatek niekwalifikowalny. Stowarzyszenie zwróciło ww. kwotę 28 marca 2023 r. na konto Dysponenta Funduszu.

w tym wykorzystana kwota dotacji - 1 228,61 tys. zł; wydatki kwalifikowalne - 1 228,59 tys. zł;

- na 2023 r. wszczęto 13 lutego 2024 r. i według stanu na dzień zakończenia kontroli, tj. 14 listopada 2024 r. Dysponent Funduszu zawiadamiał Stowarzyszenie o niezakończonym terminie sprawy w terminie przewidzianym w art. 35 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁶⁷ i wyznaczał kilkakrotnie nowe terminy⁶⁸. Ostatni udokumentowany wyznaczony termin upływał 13 lipca 2024 r.⁶⁹

(akta kontroli, str. 2800-2806, 2868-2962)

Stowarzyszenie dokonywało zwrotów kwot niewykorzystanej i niezwróconej części dotacji oraz wydatków niekwalifikowalnych:

- otrzymanej na 2020 r. 11 stycznia 2021 r. w wysokości 3,47 tys. zł; 23 września 2021 r. w łącznej wysokości 0,42 tys. zł;
- otrzymanej na 2021 r. 1 września 2022 r. w łącznej wysokości 1,51 tys. zł;
- otrzymanej na 2022 r. 12 stycznia 2023 r. na kwotę 44,86 tys. zł i 28 marca 2023 r. na kwotę 0,02 tys. zł.

(akta kontroli, str. 2743, 2748-2749, 2751, 2996)

W przypadku umowy 32.2020 zostały wszczęte trzy postępowania, z tego postępowania dotyczące dotacji otrzymanych:

- na 2021 r. wszczęto 16 lutego 2022 r. i umorzono w całości 9 stycznia 2023 r. Stowarzyszenie złożyło niezbędne wyjaśnienia/dokumenty, na podstawie których okazało się możliwe zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym 8 grudnia 2022 r. na kwotę 1 217,33 tys. zł⁷⁰, w tym wykorzystana kwota dotacji - 1 181,19 tys. zł; wydatki kwalifikowalne - 1 162,19 tys. zł;
- na 2022 r. wszczęto 13 lutego 2023 r. i umorzono w całości 8 maja 2023 r. Stowarzyszenie złożyło niezbędne wyjaśnienia/dokumenty, na podstawie których okazało się możliwe zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym 6 kwietnia 2023 r. na kwotę 1 477,33 tys. zł.⁷¹, w tym wykorzystana kwota dotacji - 1 408,1 tys. zł; wydatki kwalifikowalne - 1 364,61 tys. zł;

⁶⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 572; dalej: Kpa.

⁶⁸ Jako uzasadnienie Ministerstwo wskazywało w szczególności na dużą liczbę umów, w których musi przeprowadzić weryfikację prawidłowości wydatkowania, jak i dużą ilość zgromadzonych w sprawie dokumentów i złożoność zebranego materiału dowodowego, który wymaga szczegółowej analizy.

⁶⁹ Pismo DFS-VII.7241.2.2022 z 12 czerwca 2024 r.

⁷⁰ Stowarzyszenie 11 stycznia 2022 r. zwróciło na konto Ministerstwa Sprawiedliwości kwotę 62,62 tys. zł. W toku weryfikacji sprawozdania za II półrocze 2021 r. stwierdzono, że Stowarzyszenie zwróciło kwotę w nadmiernej wysokości; kwota 12,7 tys. zł została zaliczona na poczet środków wydatkowanych niezgodnie z przeznaczeniem. Po ostatecznym zweryfikowaniu sprawozdania określono wydatkowanie środków niezgodnie z przeznaczeniem na kwotę 19 tys. zł. Do Wykonawcy zostało skierowane wezwanie do zapłaty kosztów niekwalifikowalnych na kwotę 6,31 tys. zł wraz z odsetkami. W dniu 14 grudnia 2022 r. Stowarzyszenie dokonało wpłaty powyższej kwoty na konto Dysponenta Funduszu.

⁷¹ Stowarzyszenie 12 stycznia 2023 r. dokonało zwrotu niewykorzystanej dotacji w kwocie 90,45 tys. zł na konto Dysponenta Funduszu. W wyniku prowadzonego postępowania stwierdzono, że Stowarzyszenie dokonało przekroczeń środków na następujących pozycjach: wynagrodzenie menadżera ds. organizacji szkoleń o kwotę 7,92 tys. zł; wynagrodzenie koordynatorów regionalnych o kwotę 33,4 tys. zł; błędnie przelanych składek na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Urzędu Skarbowego w sierpniu i listopadzie w łącznej kwocie 2,13 tys. zł; błędnie wypłaconego wynagrodzenia i nienależnie pobranych opłat bankowych w łącznej kwocie 0,05 tys. zł. Ponadto zgodnie ze złożonym sprawozdaniem Wykonawca pobrał koszty administracyjne w nadmiernej wysokości. Kwota przypadająca do zwrotu w zakresie kosztów administracyjnych wynosi 22,54 tys. zł, kwota ta została zwrócona wraz niewykorzystaną dotacją 12 stycznia 2023 r. Do Stowarzyszenia skierowano wezwanie do zwrotu na kwotę 22,27 tys. zł wraz z odsetkami tytułem wydatkowania dotacji niezgodnie z przeznaczeniem. Wykonawca 28 kwietnia 2023 r. uregulował wezwanie na kwotę 29,36 tys. zł.

- na 2023 r. wszczęto 13 lutego 2024 r. i według stanu na dzień zakończenia kontroli, tj. 14 listopada 2024 r. Dysponent Funduszu zawiadamiał Stowarzyszenie o niezłażwieniu sprawy w terminie przewidzianym w art. 35 § 3 Kpa i wyznaczał kilkakrotnie nowe terminy. Ostatnio udokumentowany wyznaczony termin upływał 13 lipca 2024 r.⁷²

W wyniku przeprowadzonych i zakończonych umorzeniem postępowań administracyjnych Dysponent Funduszu stwierdził brak podstaw do określenia w drodze decyzji, wysokości kwoty podlegającej zwrotowi.

(akta kontroli, str. 2705-2716, 2891-2962, 2997)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Finansowanie ze środków dotacji zadań niezwiązanych z realizowaną umową dotacji.

Na podstawie § 3 ust. 1 umowy 17.2020, Stowarzyszenie było zobowiązane do wykorzystania dotacji wyłącznie na realizację przedmiotu umowy, zgodnie z umową i przedstawioną ofertą. Przyznana dotacja nie mogła być przeznaczona na jakiegolwiek inne cele, niż realizacja przedmiotu umowy. W wyniku badania produktów umowy, w tym udostępnionej przez biegłego z zakresu informatyki, bazy danych z zawartością portalu *fideidefensor.pl* objętego kontrolą oraz powiązanych z nią profili w mediach społecznościowych stwierdzono zamieszczenie tam 71 publikacji (z 99 objętych badaniem kontrolnym): artykułów, w tym w gazetach wytworzonych ze środków dotacji; opisów konferencji, akcji w przestrzeni publicznej; cyfrowych materiałów audiowizualnych, których zawartość nie miała bezpośredniego związku z głównym celem projektu, jakim było przeciwdziałanie przyczynom przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego. Dotyczyły one w szczególności publicystyki historycznej⁷³, publicystyki o tematyce politycznej⁷⁴; indywidualnych doświadczeń⁷⁵; doświadczeń z udziału w misjach⁷⁶; treści o charakterze światopoglądowym i ideologicznym⁷⁷.

⁷² Pismo DFS-VII.7241.26.2022 z 12 czerwca 2024 r.

⁷³ Promocja książki i spotkanie ze świadkami historii "Szczeciński Grudzień '70"; cykl wykładów, rozmów i debat „Spotkanie z historią” na temat wydarzeń historycznych w Polsce; „Przepisy Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na tle wydarzeń Grudnia 70”; „40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Ocena po latach”; prezentacja wystawy „Niedokończone Msze Wołyńskie”; Koncert pieśni patriotycznych pamięci błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki”; konferencja na temat działalności oddziałów partyzantki NSZ: „Sosna” i „Las1” (gazeta Nr 1/2021); „Witold Pilecki, AS WYWIADU - Tadeusz Płużański” – rozmowa z współtworzącym film dokumentalny o Rotmistrzu - „Grupa Pileckiego”, źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=qlpZE8U8Cf8>;

⁷⁴ „Cyrk na granicy. TVN do NEUTRALIZACJI - Robert Bąkiewicz”, źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=Ga4aEWIPPU>

⁷⁵ „Nie znalazłem szczęścia w show-biznesie” - wywiad na temat doświadczeń związanych z udziałem w programie muzycznym (gazeta Nr 2/2021); „Czuję się KIBOLEM – ks. Jarosław Wąsowicz SDB” z cyklu „Rozmowa Fidei Defensor” – rozmowa o pielgrzymce kibiców na Jasną Górę, źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=PvwA1W9SQWE>

⁷⁶ „Misje - świat prawdziwy” (źródło: Konferencja i promocja książki: „Misje – świat prawdziwy” - Stowarzyszenie Fidei Defensor, gazeta Nr 2/2023)

⁷⁷ „Tęczowy piątek” - implikacje normatywne”; „Kult przerwań - 1 400 nielegalnych aborcji”; „Poznaj prawa osób nieheteronormatywnych”; wywiad „Obrona życia zaczyna się tam, gdzie jest uznanie wartości życia od poczęcia” (gazeta Nr 2/2020); „Trauma poaborcyjna” - (gazeta Nr 2/2020); „W obronie małych stópek” – materiał na temat działalności organizacji pozarządowej (gazeta Nr 2/2020); „Jestem Świadkiem wielkich cudów” - materiał na temat działalności organizacji pozarządowej, o ochronie życia poczętego, przywracaniu godności zmarłym dzieciom (gazeta Nr 1/2021); wywiad z Rzecznikiem Praw Dziecka na temat prawa rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnym sumieniem; wartościach, jakie są chronione prawem w wychowywaniu dzieci, prawnej ochronie dziecka poczętego (gazeta Nr 1/2021); „Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego” w sprawie dopuszczalności aborcji (gazeta Nr 1/2021); z cyklu „Rozmowa Fidei Defensor” na temat: wolności religijnej, wolności słowa, prawa do życia, wpływie ideologii LGBT na wspólnoty: rodzinne,

Prezes zeznał: *W ofercie określono zarówno cel główny projektu, jak i cele szczegółowe, które odpowiadały celowi określonemu w Programie przeciwdziałania przyczynom przestępczości na lata 2020-2023. (...) Poszczególne działania mieściły się w tych celach. (...) znacząca większość wykonywanej pracy mieściła się we wskaźnikach produktu i produkty te były zatwierdzane przez Dysponenta, więc również weryfikowane pod względem celów. Tj. zatwierdzanie treści publikacji zwartych, gazetek, ulotek, a także wielu wskazanych we wskaźnikach materiałów audiowizualnych. Na moment tworzenia wszelakich materiałów była weryfikacja przeze mnie, czy to mieści się w zakresie oferty. Dla przykładu mogę podać, że Dysponent odrzucił przygotowaną treść jednej z publikacji zwartej, jako niemieszczącej się w zakresie oferty. (...) jest to subiektywna ocena, że pewne treści nie są zbieżne z celem głównym projektu, ponieważ wszystko robiliśmy w dobrej wierze i zgodnie z założeniami projektu, tj. również z celami szczegółowymi oraz zapisami oferty. (...) W ramach projektu wskazano, że będą podejmowane działania mające na celu propagowanie postaw społecznych, obywatelskich i patriotycznych, a także że ludzie będą mogli uzyskiwać wiedzę i informację w zakresie obrony swoich praw. Nie tylko dotyczących tych na tle wyznaniowym i religijnym, ale także praw rodziców, zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego oraz religijnego zgodnie z własnymi przekonaniem. (...) celem szczegółowym było także ugruntowanie postaw patriotycznych, które (...) są zakorzenione w kulturze chrześcijańskiej i dorobku historycznym. (...) trzymanie się literalnego zapisu celu głównego nie odzwierciedla obowiązków wynikających z innych zapisów oferty, tj. celów szczegółowych oraz opisu zadania.*

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

NIK zauważa, iż celem głównym projektu było przeciwdziałanie przyczynom przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego. W związku z tym wszelkie działania podejmowane przez Stowarzyszenie w ramach projektu, w tym te wskazane w celach szczegółowych powinny ten cel realizować. W ocenie NIK nie daje to zatem podstawy do podejmowania takich działań, które choć opisane w ofercie, to nie prowadzą do jego realizacji.

2. Niedokumentowanie osiągnięcia celów i rezultatów umowy nr DFS- II.7211.17.2020 oraz brak uzasadnienia racjonalności i efektywności wydatków poniesionych na realizację tej umowy oraz części wydatków poniesionych na realizację umowy nr DFS-VII.7211.32.2020.

Realizując projekt finansowany ze środków publicznych władze Stowarzyszenia były zobligowane do przestrzegania zasad oszczędnego, racjonalnego i efektywnego wykorzystania tych środków, wynikających z art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych oraz powtórzonych w postanowieniach umowy dotacji (§ 3 ust. 3 lit. a). Zgodnie z § 3 ust. 9 lit. a-g umowy dotacji, wydatki ponoszone na realizację zadań będących przedmiotem umowy są kwalifikowalne, jeżeli są one w szczególności: niezbędne dla realizacji zadania, racjonalne i efektywne, udokumentowane, zgodne z warunkami określonymi w umowie. Wykonawca ma obowiązek uzasadnienia celowości wydatkowania środków dotacji (§ 9 ust. 1 umowy), jak również bieżącego i kompletnego prowadzenia dokumentacji rzeczowej i księgowej dotyczącej realizowanych zadań (§ 9 ust. 2).

Zgodnie z § 6 ust. 6 ogłoszenia w sprawie przeprowadzenia V otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu

Sprawiedliwości rozliczenie dotacji polega na weryfikacji przez Dysponenta Funduszu założonych celów, rezultatów, zadań. W przypadku braku realizacji zakładanych celów, rezultatów i zadań w zaplanowanym w ofercie zakresie, Dysponent może uznać całość lub część dotacji jako pobraną w nadmiernej wysokości i podlegającą zwrotowi.

Ustalenia kontroli wykazały, że Stowarzyszenie nie potwierdziło:

- a) przedstawionych Dysponentowi Funduszu oraz kontrolerom NIK danych dotyczących osiągnięcia wartości poszczególnych celów i rezultatów umowy nr 17.2020,
- b) oraz, że wydatki poniesione w ramach obu zbadanych umów dotacji, w szczególności na zakup usług informatycznych i reklamowych w Internecie, w kwocie wynoszącej 2 352,8 tys. zł zostały dokonane z zachowaniem wynikających z umowy zasad racjonalności i efektywności wydatków publicznych.

Ad a)

W przedłożonych Dysponentowi sprawozdaniach z realizacji umowy nr 17.2020, według stanu na 31 grudnia 2023 r., Stowarzyszenie wykazało, że osiągnęło, a nawet przekroczyło założone w umowie wartości docelowe wszystkich trzech rezultatów projektu. Odnośnie rezultatów nr 1 i 2 („Liczba osób, wobec których podjęto działania kształtujące postawy moralno-etyczne zapobiegające przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego” oraz „Liczba mieszkańców województwa zachodniopomorskiego uświadomionych w zakresie przyczyn, konsekwencji i problemów związanych z przestępczością na tle wyznaniowym i religijnym”) w sprawozdaniach nie wskazywano metodologii ich ustalenia.

(akta kontroli str. 2586-2595)

NIK powołała biegłego z zakresu informatyki, któremu zlecono określenie wartości rynkowej usług informatycznych i reklamowych sfinansowanych ze środków dotacji oraz zbadanie w każdym roku zasięgów strony *fideidefensor.pl* oraz powiązanych z nią dwóch profili w mediach społecznościowych (jeden z mierników rezultatu nr 2). W przedstawionych 7 stycznia 2025 r. oraz 4 lutego 2025 r. opiniach biegły wskazał, że nie było możliwe określenie zasięgów, ani liczby użytkowników odwiedzających te serwisy. Wynikało to w szczególności z usunięcia przed przeprowadzonymi w dniach 29 i 31 stycznia 2025 r. oględzinami na stronie internetowej informacji o zainstalowanych wtyczkach, które dostarczały szczegółowych statystyk dotyczących ruchu na stronie.⁷⁸ Nie było więc możliwe potwierdzenie, że cel nr 2 umowy dotacji oraz powiązany z nim rezultat nr 2 zostały osiągnięte w wartościach zadeklarowanych przez Stowarzyszenie.

(akta kontroli str. 3332-3382, 3568-3576)

Odnośnie ww. modyfikacji na stronach i profilach społecznościowych Prezes wyjaśnił, że: *Zgodnie z dobrą praktyką związaną z polityką bezpieczeństwa konta osób podmiotów zaangażowanych niewspółpracujących już ze Stowarzyszeniem zostały odłączone od kont administracyjnych. (...) to standardowa procedura zabezpieczająca systemy IT przed nieuprawnionym dostępem, (...) nieuprawnionym publikowaniem lub usuwaniem treści. Stowarzyszenie jako strona umowy dotacji musi zapewnić szczególną dbałość i troskę, nie tylko pod względem prawnym – stosowania zapisów umów – ale również faktycznym, m.in. ochronę danych*

⁷⁸ Usunięcie to polegało na eliminacji śladów w kodzie źródłowym stron, takich jak specyficzne klasy CSS, skrypty JavaScript oraz metadane HTML, które mogłyby wskazywać na obecność konkretnych rozszerzeń.

wrażliwych. Pozostawienie dostępu osobom nieuprawnionym mogło by zagrozić interesom ww. podmiotów. (...) zawartość i dane statystyczne pozostają w systemie CMS stron internetowych oraz na profilach społecznościowych. Modyfikacje jakie zaszły po zakończeniu projektu miały na celu dostosowanie serwisów do aktualnych potrzeb funkcjonalnych (poprawę szybkości działania oraz zapewnienie trwałości projektu). Wytyczki statystyczne, które uległy dezaktywacji lub usunięciu, były narzędziami pomocniczymi i Dysponent nie zobowiązywał zapisami umowy, ani żadnymi wytycznymi do stosowania określonych aplikacji w celu archiwizacji. Jednakże informacje pierwotne są wciąż dostępne. (...) prawdopodobnie – gdyż nie wiem dokładnie o które wytyczki chodzi – nie miały one zastosowania od początku projektu, gdyż dopiero z postępem technologicznym były dostępne/ulepszone aplikacje statystyczne. Administrator miał dostęp do głównego panelu administracyjnego, więc wszelkie jego działania były przypisane do działań ogólnych. Dzisiaj to ja dysponuję głównym kontem administracyjnym, więc ciężko jest przypisać w systemach IT poszczególne działania administratora w danym okresie czasu.

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

Brak możliwości potwierdzenia efektów projektu wynikał także z faktu, że wbrew postanowieniom pkt II. 8 lit. b) oferty złożonej przez Stowarzyszenie w ramach V otwartego konkursu ofert, wskazane w ofercie cele i mierzące poziom ich realizacji rezultaty, a także przyjęty sposób ich monitorowania nie zapewniały, że cele projektu finansowanego ze środków publicznych będą zgodne z koncepcją SMART, tj., że będą one sprecyzowane, mierzalne, osiągalne i istotne.

W ofercie wskazano, że wartość docelowa rezultatu nr 1 („Liczba osób, wobec których podjęto działania kształtujące postawy moralno-etyczne zapobiegające przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym na terenie województwa zachodniopomorskiego”) nie zostanie zmierzona, a tylko oszacowana na podstawie zdjęć i filmów dokumentujących konferencje, seminaria, spotkania i wydarzenia sfinansowane ze środków dotacji. Kontrolerzy NIK ustalili, że Stowarzyszenie dysponowało listami osób uczestniczących wyłącznie w części zorganizowanych wydarzeń, w związku z czym nie potrafiło określić ich faktycznego zasięgu, ani nawet uprawdopodobnić podawanych w tym zakresie szacunkowych wartości.

(akta kontroli str. 254-370, 371-1314, 3027-3031, 3429-3431, 3776-3781)

Prezes zeznał: *Metodologia przyjęta w trakcie pisania projektu (oferty) musiała zostać zmodyfikowana ze względu na warunki epidemiologiczne (...). Oczywiście podstawą były zdjęcia i filmy dokumentujące realizację przedsięwzięć, były liczone osoby na zdjęciach, a przy dużych wydarzeniach publicznych były szacowane na podstawie zdjęć. (...) w sytuacji dużych rygorów epidemiologicznych były tworzone wyliczenia na podstawie transmisji tych działań. Z przeprowadzonych szacunków była tworzona dokumentacja na potrzeby sprawozdań do Dysponenta. Sprawozdanie do Dysponenta generowane w aplikacji nie dawało możliwości załączania zdjęć i screenów na podstawie, których dokonywaliśmy szacunków. Na własne potrzeby dokumentowania ww. wartości, tj. mieliśmy zdjęcia, nagrania, screeny pokazujące oglądalność wydarzeń udostępnionych w mediach. Dokumentacja została zajęta przez ABW. Listy (...) to listy kontaktowe do osób, które przyszły na konferencje, wydarzenia, seminaria organizowane stacjonarnie. Miały one na celu utrzymanie kontaktu Stowarzyszenia z tymi osobami, ale nie były wykorzystywane do określania poziomu realizacji wskaźnika. Do tego wykorzystywane były zdjęcia i nagrania. Uważam, że wybraliśmy najlepszą z możliwych metodologii aby realnie wskazać wartość wskaźnika. Szczególnie, że w okresie pandemii oraz po niej bardzo zmieniło się podejście do stacjonarnych*

wydarzeń, na wydarzenia online. Mieliśmy do wyboru: (...) wykonać działania stacjonarnie, które angażowałyby w okresie epidemiologicznym niewielką liczbę osób, lub działać na szeroką skalę i maksymalizować osiąganie rezultatów sposobami alternatywnymi, czyli z wykorzystaniem działań online.

(akta kontroli str. 3429-3430, 4128, 4129-4145)

W przypadku rezultatu nr 2 zastosowane mierniki w postaci zasięgów mediów społecznościowych oraz dokumentów potwierdzających wydatki na reklamy zewnętrzne, nie mogły w jakimkolwiek stopniu potwierdzić, że osiągnięto założony efekt przekazywanych informacji, tj. że faktycznie uświadomiono określoną liczbę mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w zakresie przyczyn i konsekwencji przestępczości na tle wyznaniowym i religijnym.

(akta kontroli str. 254-370, 371-1314, 2586-2592)

Prezes zeznał: *W większości przypadków opierano się na udostępnieniach informacji, ponieważ (...) to były najlepsze systemy statystyczne (...). Opieraliśmy się również na dokumentach księgowych w zakresie reklamy zewnętrznej. Przyjęto średnią wartość odbioru jednej sztuki reklamy zewnętrznej, którą ustaliliśmy na podstawie danych ogólnodostępnych w zakresie reklamy (tj. jaka jest średnia oglądalność banneru przez minimum miesiąc).*

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

Z kolei przyjęta wartość docelowa rezultatu nr 3 i sposób jej monitorowania (pojedyncze listy osób korzystających ze wsparcia Centrum Fidei Defensor) nie pozwalały stwierdzić, jakie były efekty udzielanej pomocy, a nawet, jak wskazano wcześniej, jaki był faktyczny zakres działalności Centrum, czego dotyczyły poszczególne sprawy i udzielane porady prawne.

(akta kontroli str. 254-370, 371-1314, 2455-2460, 2586-2592, 2998-3002)

Prezes zeznał: *W sprawie porad bezpośrednich udzielanych w siedzibie Centrum, były tworzone tylko informacje robocze i potwierdzane były listami obecności, które były wymagane przez Dysponenta. W przypadku porad telefonicznych i internetowych tworzone listy zawierały opis udzielanej porady, gdyż nie można było wylegitymować bezpośrednio osób objętych poradą. (...) Listy osób, które otrzymywały porady prawne, w większości nie kończyły się sprawami sądowymi, a tylko poradami bezpośrednimi i ewentualnie zgłoszeniami do organów ścigania. (...) nie jestem w stanie przypisać spraw do osób, które uzyskały pomoc prawną bezpośrednio w Centrum. Dysponent wprost nie wymagał szczegółowych opisów spraw, ani nie wskazał żadnych wytycznych w tym zakresie.*

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

W przypadku celów nr 3 i 4 umowy dotacji, nie określono również rezultatów pozwalających na ich zmierzenie i zweryfikowanie.

(akta kontroli str. 254-370, 371-1314)

Prezes zeznał: *Przyjęta metodologia była jak najbardziej odpowiednia do określenia zgodnie z koncepcją SMART. Moja ekonomiczna wiedza wskazuje, że w ramach marketingu nie jest potrzebne głębokie, analityczne badanie poszczególnych osób, które mają bezpośredni kontakt z produktem, w celu potwierdzenia jego oddziaływania. Przyjęte założenia wskazane w ofercie były stworzone na podstawie mojej, zdobytej wiedzy (...) i jak najbardziej w dobrej wierze. W zakresie celu 3. ostatecznym efektem realizacji (...) był stworzony raport (produkt). Pośrednim celem ww. celu było upublicznianie działań m.in. wskazanych w raporcie na profilach społecznościowych i stronie internetowej. Upłynęło sporo czasu, nie pamiętam dokładnej metodologii SMART dla celu 3. w zakresie rezultatu, ale na pewno była ona wdrożona w działaniach. W zakresie celu 4. głównym odzwierciedleniem były działania skupiające się na takich wskaźnikach produktu jak publikacje zwarte*

(wydawnictwa), wydarzenia publiczne i konferencje, które dotyczyły tematyki patriotycznej. Upłynęło sporo czasu, nie pamiętam dokładnej metodologii SMART dla celu 4. w zakresie rezultatu, ale na pewno była ona wdrożona w działaniach.

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

Zdaniem NIK zaakceptowanie przez Dysponenta wadliwie opracowanej oferty, w której z góry wskazywano, że część rezultatów projektu zostanie tylko oszacowana, nie może stanowić usprawiedliwienia dla działań Prezesa Stowarzyszenia. Podpisując ofertę potwierdził on, że jest ona zgodna z koncepcją SMART.

Ad b)

W przypadku łącznej kwoty wydatków, w wysokości 2 352,8 tys. zł sfinansowanych przez Stowarzyszenie ze środków dotacji brak było możliwości zweryfikowania, czy wartość zamówionych usług odpowiadała faktycznej wartości rynkowej tego rodzaju zamówień. Powyższe dotyczyło następujących wydatków:

- umowa nr 17.2020:
 - a) wynagrodzenie administratora portalu - 563,42 tys. zł;
 - b) opłaty związane z utrzymaniem portalu internetowego (hosting, utrzymanie domen, zapewnienie całodobowej obsługi i helpdesku) - 202,92 tys. zł;
 - c) kampania promocyjna na portalach społecznościowych - 292,51 tys. zł;
 - d) wynagrodzenie specjalisty ds. obróbki graficznej i tekstowej - 410,92 tys. zł;
 - e) wynagrodzenie koordynatora ds. multimediów - 290,73 tys. zł.
- Umowa nr 32.2020:
 - a) utrzymanie strony internetowej - 20,1 tys. zł;
 - b) promocja w Internecie oraz w mediach tradycyjnych/lokalnych - 160 tys. zł;
 - c) wynagrodzenie specjalisty ds. promocji - 265 tys. zł.

W opiniach biegłego z zakresu informatyki wskazano⁷⁹, że wartość rynkowa powyższych usług nie mogła zostać wyceniona, lub możliwe było oszacowanie ich wartości z precyzją wynoszącą około 40% (pozycje: dla umowy 17.2020 lit. b) i d); dla umowy 32.2020 lit. a)). Powyższe wynikało z usunięcia przed oględzinami NIK ze stron internetowych oraz powiązanych z nimi portali społecznościowych informacji o zainstalowanych tam wtyczkach, które dostarczały statystyk ruchu na stronach oraz danych dotyczących prowadzonych działań promocyjnych i marketingowych. Nie było więc możliwe ustalenie, jaki był faktyczny zakres sfinansowanych ze środków dotacji usług (informatycznych, reklamowych) wykonanych na dwóch portalach internetowych oraz powiązanych z nimi profilach w mediach społecznościowych. Dodatkowym, wskazanym przez biegłego czynnikiem uniemożliwiającym precyzyjną wycenę było opisywanie przez Stowarzyszenie w ogólny sposób zamawianych usług,

⁷⁹ Biegły wskazał także, że strony internetowe, które poddano analizie zostały wykonane w technologii WordPress (popularny system zarządzania treścią, który umożliwia tworzenie i zarządzanie stronami internetowymi bez konieczności zaawansowanej znajomości oprogramowania). Na dzień sporządzenia opinii strony były umieszczone na hostingu w Polsce i miały charakter informacyjny (największy nacisk kładziono na publikację wiadomości). Analiza wykazała, że strony internetowe miały zainstalowaną w panelu administracyjnym wtyczkę umożliwiającą automatyczne publikowanie treści na platformach społecznościowych po dodaniu ich na stronie internetowej. Analiza działań podejmowanych w obszarze mediów społecznościowych wskazywała na znaczny nakład pracy oraz zaangażowanie środków finansowych w celu pozyskania obserwujących oraz promowania publikowanych treści. Biegły stwierdził, że najbardziej rozbudowana była strona *fideidefensor.pl*, która wyróżniała się dodatkowymi podstronami, a w przypadku serwisu *bezpiecznapolska.org* stwierdził, że został on wykonany w sposób niedbały.

tj. bez określenia ich zakresu, charakteru i częstotliwości. Powyższe stwierdzono także w wyniku badania próby umów oraz dowodów księgowych, i tak np. jednym zleceniem za comiesięczne wynagrodzenie w kwocie 7 tys. zł objęte zostały: stała obsługa i aktualizacja prowadzonej strony internetowej Centrum; prowadzenie akcji informacyjnych w Internecie; wykonywanie materiałów multimedialnych, grafik, filmów, itp.; umieszczanie treści graficznych i multimedialnych w Internecie.

(akta kontroli str. 1739-1741, 2586-2592, 2593-2595, 3332-3382, 3568-3570, 3571-3573, 3574-3576)

Skutkiem opisanej powyżej nieprawidłowości był brak możliwości rozliczenia celów, rezultatów, a nawet niektórych bezpośrednich efektów rzeczowych umowy nr 17.2020 oraz nr 32.2020 (działań promocyjnych w Internecie, spraw procedowanych w Centrum Fidei Defensor), na których realizację wydatkowano dotacje w łącznej kwocie 8 996,34 tys. zł⁸⁰. Brak było również możliwości potwierdzenia, że poniesione w ramach dwóch zbadanych umów wydatki w kwocie 2 352,8 tys. zł spełniały kryteria pozwalające na uznanie ich za kwalifikowalne, tj., że były one racjonalne i efektywne.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności kontrolerzy NIK, w dniu 16 kwietnia 2025 r., poinformowali Dysponenta Funduszu, na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy NIK o wystąpieniu okoliczności wskazujących na bezpośrednie niebezpieczeństwo powstania znacznej szkody w mieniu.

(akta kontroli str. 4146-4149)

3. Poniesienie przez Stowarzyszenie niezgodnie z umową wydatków w łącznej kwocie 347 500 zł na zlecenie działań promocyjnych i marketingowych portali społecznościowych i serwisów internetowych, w tym:

a. Stowarzyszenie w latach 2020 – 2023 poniosło niezgodnie z umową 17.2020 wydatki w łącznej kwocie 187 500,00 zł na kampanie promocyjne w portalach społecznościowych.

Stowarzyszenie za realizację ww. usług zapłaciło trzem podmiotom:

- M. W. prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą M.W. F. PR, której zapłacono w 2023 r. łączną kwotę 143 000 zł;
- G. W. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą G. G.W., któremu w 2021 r. zapłacono 36 500 zł;
- K. L. prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą E.A. K.L., której w 2020 r. zapłacono 8 000 zł.

W ofercie wskazano (część III. Szczegółowy opis i kosztorys), że w ramach *Akcje informacyjne w Internecie w tym na portalach społecznościowych - Działanie przewiduje organizację promocji na portalach społecznościowych wydarzeń, akcji i przedsięwzięć realizowanych w ramach zadania. W ramach zadania będą promowane określone treści (posty i grafiki) publikowane na profilach społecznościowych utworzonych w ramach zadania w celu dotarcia do jak najszerszego grona odbiorców. Promowany będzie także portal internetowy zadania. (...) Wydatki będą także obejmować koszty promocji postów w mediach społecznościowych oraz promocji strony internetowej. Wydatki obejmują także wynagrodzenie koordynatora ds. multimedii, oraz wynagrodzenie specjalisty ds. obróbki graficznej i tekstowej.*

Dodatkowo w części II. punkt 6. *Zasób kadrowy przewidywany do zaangażowania przy realizacji zadania zapewniający jego właściwą realizację (...)* Stowarzyszenie wskazało, iż dysponuje Administratorem portalu. Miał być on odpowiedzialny za: *(...) stałą obsługę i aktualizację prowadzonej strony internetowej centrum "Fidei Defensor". Ponadto będzie on prowadził wszelkie akcje informacyjne w Internecie,*

⁸⁰ Tj. W zakresie umowy 17.2020 – 4 998,61 tys. zł, w zakresie umowy 32.2020 – 3 997,73 tys. zł.

jak też będzie administratorem profili projektowych w mediach społecznościowych. Przy współpracy z podmiotami zewnętrznymi administrator portalu będzie odpowiadał za wykonywanie materiałów multimedialnych, grafik, filmów i itp. W ramach prowadzonych akcji informacyjnych. Ponadto administrator ten będzie prowadził wszelkie działania w mediach społecznościowych, w tym kampanie promocyjne, aktualizację profili, umieszczanie treści graficznych i multimedialnych. W zakres zadań koordynatora wejdzie także nadzór nad prowadzeniem akcji informacyjnych i promocji na nośnikach reklamy zewnętrznej oraz w prasie i innych mediach tradycyjnych w celu zapewnienia spójności przekazu.

(akta kontroli str. 254-370, 371-1314, 2408-2413, 3792-3811)

W ocenie NIK powyższy wydatek był niezgodny z umową, albowiem zapisy oferty wskazywały, że Stowarzyszenie będzie prowadzić wszelkie działania w portalach społecznościowych, w tym kampanie promocyjne za pomocą ww. administratora portalu. Oferta przewidywała jedynie możliwość przygotowywania z podmiotami zewnętrznymi materiałów multimedialnych, grafik, filmów. Wydatki z tego działania miały być ponoszone: na koszty promocji postów w mediach społecznościowych oraz promocji strony internetowej, wynagrodzenie koordynatora ds. multimedii, oraz wynagrodzenie specjalisty ds. obróbki graficznej i tekstowej. Oferta nie przewidywała zlecenia tych zadań podmiotom zewnętrznym.

W okresie realizacji ww. umowy dotacji, Stowarzyszenie w sprawozdaniach wykazało dodatkowo kwalifikowalne wydatki na tożsame działania tj. na:

- promocję na portalach społecznościowych, w łącznej wysokości: 182 211,42 zł (umowa 17.2020);
- wynagrodzenie administratora portalu kwotę: 351 581,20 zł (umowa 17.2020).

Na podstawie § 3 ust. 9 lit e umowy wydatki ponoszone na realizację ww. zadań stanowią wydatki niekwalifikowalne i podlegają zwrotowi na konto Dysponenta.

(akta kontroli str. 3792-3797)

b. Stowarzyszenie w latach 2021 – 2023 poniosło niezgodnie z umową 32.2020 wydatki w łącznej kwocie 160 tys. zł na: promocję w Internecie oraz w mediach tradycyjnych; usługę prowadzenia kampanii marketingowej w mediach tradycyjnych i Internecie; usługę prowadzenia kampanii marketingowych serwisu internetowego.

Usługi w ww. zakresie zostały zlecone dwóm podmiotom:

- D. K. prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą D.S. D.K (posiadającej powiązania rodzinne z Prezesem Stowarzyszenia) – której za zlecone usługi wypłacono łączną kwotę 60 tys. zł (FV/3/11/2021 z 29 listopada 2021 r. na 50 tys. zł oraz FV/3/12/2021 z 20 grudnia 2021 r. na 10 tys. zł). NIK zauważyła, iż według CEIDG przeważającą działalnością ww. przedsiębiorcy była - Sprzedaż hurtowa zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz dla zwierząt (PKD 46.21.Z), natomiast dodanie niżej wymienionych numerów PKD:

- Działalność portali internetowych (PKD 63.12.Z);
- Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach drukowanych (PKD 73.12.B);
- Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach elektronicznych (Internet) (PKD 73.12.C),

nastąpiło dopiero 7 września 2021 r., tj. na 83 dni przed wystawieniem pierwszej faktury za ww. usługi.

- T.C. prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą A. T.C. – któremu za zlecone usługi wypłacono łączną kwotę 100 tys. zł (10 faktur po 10 tys. zł tj. FV: 2/05/2022 z dnia 25 maja 2022 r.; 1/10/2022 z dnia 10 października

2022 r.; 1/09/2022 z dnia 11 września 2022 r.; 1/07/2022 z dnia 22 lipca 2022 r.; 1/06/2022 z dnia 27 czerwca 2022 r.; 1/03/2023 z dnia 23 marca 2023 r.; 1/01/2023 z dnia 16 stycznia 2023 r.; 1/04/2023 z dnia 27 kwietnia 2023 r. 1/05/2023 z dnia 24 maja 2023 r.; 5/11/2023 z dnia 27 listopada 2023 r.).

W ofercie⁸¹ wskazano (część III. Szczegółowy opis i kosztorys), że w ramach *Promocji zadania – (...) planuje się zakup grafik, materiałów graficznych, fotografii, utworów lub wszelkich innych materiałów, które mogą być wykorzystane do utworzenia materiałów promocyjnych, ogłoszeń, reklam itp. Działanie takie obejmuje również zakup ogłoszeń w mediach tradycyjnych (m.in. w prasie lub mediach elektronicznych), jak też kampanii promocyjnych w Internecie, na portalach społecznościowych, reklam kontekstowych typu ad-words (...).*

Dodatkowo w części II. punkt 6. *Zasób kadrowy przewidywany do zaangażowania przy realizacji zadania zapewniający jego właściwą realizację (...)* Stowarzyszenie wskazało, iż dysponuje Specjalistą ds. promocji, którego zadaniem będzie *prowadzenie i koordynowanie wszelkich działań promocyjnych w projekcie. (...)* Ponadto osoba ta będzie prowadziła akcje marketingowe w Internecie, nadzorowała publikację ogłoszeń na portalach internetowych oraz w mediach społecznościowych.

(akta kontroli str. 1362-1469, 1470-1571, 2302-2303, 2320-2343, 2408-2413)

W ocenie NIK powyższy wydatek był niezgodny z umową 32.2020, albowiem oferta przewidywała jedynie możliwość zakupu ogłoszeń w mediach tradycyjnych, kampanii promocyjnych w Internecie, na portalach społecznościowych, reklam kontekstowych typu ad-words, nie przewidywała natomiast ponoszenia kosztów usługodawców, którzy w imieniu Stowarzyszenia mieli dokonywać ww. czynności. Tym bardziej, że w zasobie kadrowym przewidywanym do realizacji projektu wskazano dysponowaniem Specjalistą ds. promocji, który miał prowadzić i koordynować wszelkie działania promocyjne w projekcie.

W latach 2021-2023 na wynagrodzenie osób pełniących ww. funkcję Stowarzyszenie wydatkowało 274 566,93 zł (w tym 264 947,41 zł wydatków kwalifikowalnych).

Na podstawie § 3 ust. 9 lit. e) umowy wydatki ponoszone na realizację ww. zadań stanowią wydatki niekwalifikowalne i podlegają zwrotowi na kont Dysponenta

(akta kontroli str. 2593-2595, 4151-4155)

W zakresie obu umów Prezes wyjaśnił: *Działania (...) były dookreślone w kosztorysie, m.in. na rzecz usług wykonywanych przez podmioty zewnętrzne i Dysponent potwierdził to zatwierdzaniem tych wydatków w sprawozdaniach. (...) ogrom działań wykonywanych podczas promocji był tak duży, że nie wystarczało tylko posługiwanie się własnym zasobem kadrowym. Dla przykładu podaję, że w pierwszym roku realizacji projektu 17.2020 promocja na Facebook spowodowała wystawienie ogromu drobnych faktur, od których Stowarzyszenie nie będąc VAT-owcem, musiało odprowadzać VAT do budżetu państwa i opisywaniem tych faktur na potrzeby sprawozdawczości. Przy czym kwoty te były minimalne na tych fakturach np. 3 do 50 zł, co znacząco obciążało pracę Stowarzyszenia. (...) Dodatkowo pracownicy etatowi wykonywali działania tylko w ramach godzin pracy bez działań 24 godzinnych i weekendowych. W celu podniesienia jakości, wydajności i efektywności działań promocyjnych posiadając zaakceptowany przez Dysponenta budżet na te działania postanowiono efektywnie rozdzielić działania pomiędzy pracowników Stowarzyszenia a firmy zewnętrzne. Wykorzystano do tego metodologię „turkusowego zarządzania organizacjami”, która najlepiej się sprawdza*

⁸¹ Stanowiącej na podstawie § 1 ust. 3 umowy jej załącznik nr 1.

w organizacjach pozarządowych. Dzięki temu uzyskano kompleksowe działania promocyjne.

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

NIK zauważa, iż Stowarzyszenie składając ofertę wykazywało doświadczenie i dysponowanie personelem w zakresie prowadzenia promocji w Internecie. Tym samym niezasadnym jest wskazywanie przez Prezesa Stowarzyszenia, iż realizacja tego typu działań wymagała zaangażowania podmiotów zewnętrznych.

4. Poniesienie przez Stowarzyszenie w latach 2020-2023 niezgodnie z umową 17.2020 wydatków w łącznej kwocie 299 988,80 zł na usługi organizacji wydarzeń, w tym:

- 79 998,80 zł w 2020 r.
- 80 000,00 zł w 2021 r.
- 60 000,00 zł w 2022 r.
- 80 000,00 zł w 2023 r.

Stowarzyszenie za realizację ww. usług zapłaciło dwóm podmiotom:

- D.K. prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą D.S. D.K (posiadającej powiązania rodzinne z Prezesem Stowarzyszenia), której zapłacono w latach 2021-2023 łącznie 160 tys. zł;
- G.W. prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą G. G.W., któremu w latach 2020 – 2021 wypłacono łącznie 139 998,80 zł. NIK zauważa, iż według CEIDG przeważającą działalnością ww. przedsiębiorcy była - Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne (PKD 71.12.Z), natomiast rozszerzenie zakresu prowadzonej działalności gospodarczej o - Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów (PKD 82.30.Z) – została dodana dopiero 26 września 2020 r., tj. na dzień przed wystawieniem pierwszej faktury za te usługi Stowarzyszeniu.

W ofercie⁸² wskazano (część III. Szczegółowy opis i kosztorys), że w ramach *Organizacji konferencji i seminariów – (...) wydatki będą przeznaczone na wynagrodzenia prelegentów, koszty związane z dojazdem i noclegiem prelegentów, wynajem sal konferencyjnych, wynajem sprzętu audiowizualnego, usługi cateringowe, koszty związane z transportem uczestników w przypadku konieczności przemieszczania (np. wizyty studyjne), opłaty związane z opłaceniem praw autorskich (np. w przypadku prezentacji filmów lub innych materiałów objętych prawami autorskimi), produkcję materiałów konferencyjnych (m.in. identyfikatory, materiały piśmiennicze).*

NIK zauważa, iż treść zadania stoi w sprzeczności z nagłówkiem harmonogramu *Organizowanie lub zlecanie organizacji konferencji, seminariów*, nie mniej jednak wiążący dla Stowarzyszenia był szczegółowy opis wraz z uzasadnieniem dla ponoszonych kosztów.

Dodatkowo w części II. punkt 6. oferty *Zasób kadrowy przewidywany do zaangażowania przy realizacji zadania zapewniający jego właściwą realizację (...)* Stowarzyszenie wskazało, iż dysponuje Koordynatorem ds. organizacji wydarzeń publicznych. Do jego zadań miała należeć organizacja wszystkich wydarzeń w przestrzeni publicznej, a także konferencji i seminariów, nadzór nad przebiegiem tych przedsięwzięć, współpraca i pozyskiwanie prelegentów na konferencje i seminaria, zapraszanie gości, wykonywanie czynności organizacyjnych (wynajem i wyposażenie sali, zapewnienie dojazdu i noclegu prelegentów), jak też nadzór nad wykonywaniem materiałów promocyjnych, publikacji pokonferencyjnych, treści multimedialnych wykorzystywanych do promocji wydarzeń.

⁸² Stanowiącej na podstawie § 1 ust. 3 umowy jej załącznik nr 1.

(akta kontroli str. 254-370, 371-1314, 1965-1972, 3812-3896)

W ocenie NIK powyższy wydatek był niezgodny z umową, albowiem zapisy oferty wskazywały, że Stowarzyszenie będzie organizować wszystkie konferencje za pomocą Koordynatora ds. organizacji wydarzeń publicznych, a w ramach ponoszonych kosztów wskazano jedynie: wynagrodzenia prelegentów, koszty związane z dojazdem i noclegiem prelegentów, wynajem sal konferencyjnych, wynajem sprzętu audiowizualnego, usługi cateringowe, koszty związane z transportem uczestników w przypadku konieczności przemieszczania (np. wizyty studyjne), opłaty związane z opłaceniem praw autorskich (np. w przypadku prezentacji filmów lub innych materiałów objętych prawami autorskimi), produkcję materiałów konferencyjnych (m.in. identyfikatory, materiały piśmiennicze). Oferta nie przewidywała natomiast ponoszenia kosztów usługodawców, którzy w imieniu Stowarzyszenia dokonywali ww. czynności.

W latach 2020-2023 na wynagrodzenie osób pełniących funkcję koordynatora ds. organizacji wydarzeń wydatkowano łącznie 279 991,42 zł (w tym 269 550,42 zł wydatków kwalifikowalnych).

(akta kontroli str. 4156-4157)

Na podstawie § 3 ust. 9 lit. e) umowy wydatki ponoszone na realizację ww. zadań stanowią wydatki niekwalifikowalne i podlegają zwrotowi na kont Dysponenta.

Jednocześnie NIK zauważa, iż na podstawie § 3 ust. 5 umowy 17.2020 – *Wykonawca zobowiązuje się do wydatkowania środków dotacji jedynie w formie bezgotówkowej – przelewów bankowych lub zapłaty kartą do rachunku lub kartą kredytową powiązaną z rachunkiem właściwym dla dotacji. Nie jest dopuszczalne dokonywania płatności gotówką.*

(akta kontroli: 254-370, 371-1314)

Jak zeznał Prezes: *W zakresie wskazanych działań Stowarzyszenie borykało się z wieloma problemami natury technicznej np. Stowarzyszenie nie mogło realizować operacji gotówkowych. W przypadku opłat bezpośrednio za umowy zlecenia dla prelegentów Stowarzyszenie musiałoby zgłaszać i uzyskać akceptację przez Dysponenta. Zgłaszać do ubezpieczeń społecznych, co obciążałoby nieracjonalnie pracę Stowarzyszenia, ponieważ wielokrotnie Stowarzyszenie zapraszało prelegentów, którzy z czasem rezygnowali z udziału w konferencji. Tego typu problemy znacząco obciążały działania Stowarzyszenia i utrudniały realizację poszczególnych wydarzeń. W zw. z powyższym Stowarzyszenie uznało, że wykorzysta metodologię „turkusowego zarządzania”, tj. zgodnie z budżetem wynajmie firmy zajmujące się kompleksową obsługą konferencji, w tym w szczególności finansową, a jednocześnie pozwoli w elastyczny sposób zaangażować się Stowarzyszeniu w realizację tego wydarzenia, kontrolowanie i nadzorowanie go, uzyskanie wiedzy know-how, dzięki której po zakończeniu projektu będzie w stanie wykorzystać do realizacji analogicznych działań. Taka forma organizacji pozwoliła na efektywną i o wysokiej jakości realizację przedsięwzięć.*

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

Dodatkowo osoba pełniąca w Stowarzyszeniu, na podstawie umowy zlecenia z 1 lutego 2020 r., funkcję koordynatora ds. wydarzeń publicznych zeznała że: *(...) Jedną z pierwszych konferencji była pierwsza konferencja w hotelu V. o Kardynale Wyszyńskim. Byłem w kontakcie z prelegentami i nie pamiętam, czy byłem w kontakcie z hotelem V. (...) Przy pierwszej konferencji w hotelu V. nie pamiętam, czy się kontaktowałem w sprawie konferencji. Być może był to B.R. Podmioty (...) nie uczestniczyły w organizacji konferencji, ja się tym zajmowałem, natomiast faktury były wystawiane na te podmioty. Obecnie nie pamiętam, na które konkretnie z tych podmiotów były wystawiane faktury za daną konkretną konferencję. Prezes wskazywał każdorazowo podmiot, na który ma być wystawiona faktura. Przy*

kontakcie z hotelami wskazywałem po uprzednim poleceniu służbowym Prezesa, na jakie podmioty mają być wystawione faktury. Nie znam przyczyny, dlaczego faktury były tak wystawiane, nie pytałem Prezesa o te przyczyny. Ja potrzebowałem pracy i wykonywałem polecenia służbowe Prezesa. Nie pamiętam dokładnie, jakie usługi były wyszczególnione w fakturach. Nie mam wiedzy, jakie koszty ponosiło Stowarzyszenie na organizację konferencji. Być może były jeszcze inne faktury na przykład na nagłośnienie, catering, itp., ale tego nie wiem. (...)

(akta kontroli str. 1960-1964, 3428-3431)

Ponadto jeden z usługodawców (powiązany rodzinnie z Prezesem Stowarzyszenia) zeznał, m. in: że jedynie w przypadku jednej konferencji kontaktował się z hotelem, a w pozostałych przypadkach, nic nie wykonywał, otrzymywał jedynie faktury za hotel, catering, noclegi oraz transport i dokonywał ich zapłaty za środki otrzymane od Stowarzyszenia. Środki pieniężne, które pozostały po opłaceniu wszystkich faktur związanych z organizacją konferencji i innych kosztów (w tym podatków i składek ubezpieczeniowych) oraz kwoty stanowiącej zarobek usługodawcy (od 10 do 15% kwoty pozostałej po opłaceniu wszystkich zobowiązań), usługodawca przekazywał Prezesowi w gotówce, tj. od 5 do 20 tys. zł. W firmie usługodawcy pozostawało natomiast od 1 do 1,5 tys. zł (łącznie około 20 tys. zł).

(akta kontroli str. 3605-3617)

Zdaniem NIK przedstawione powyżej okoliczności wskazują na wysokie ryzyko zdefraudowania części środków dotacji. Pozostają one jednak poza zakresem kontroli Izby i są przedmiotem postępowania prowadzonego przez Prokuraturę. W celu ustalenia, w jaki sposób były realizowane umowy zawarte ze Stowarzyszeniem, kontrolerzy NIK wezwali na przesłuchanie w charakterze świadka właścicieli dwóch firm, które zrealizowały następujące zadania sfinansowane ze środków dotacji:

- w latach 2021-2023 na łączną kwotę 374 tys. zł w zakresie: organizacji konferencji, seminarium lub wydarzeń; prowadzenia kampanii reklamowej w prasie; promocji w Internecie oraz w mediach tradycyjnych;
- w latach 2020-2023 na łączną kwotę 232,28 tys. zł w zakresie: składu, przygotowania i druku gazet, książek, materiałów prasowych; organizacji kampanii promocyjnych na nośnikach reklamy zewnętrznej.

Świadkowie skorzystali z przysługującego im prawa odmowy zeznań na podstawie art. 45 ust.1 pkt 2 ustawy o NIK, tj. ze względu na grożącą im odpowiedzialność karną lub majątkową.

(akta kontroli str. 3411-3427)

Zdaniem NIK przedstawione powyżej okoliczności wskazują na wysokie ryzyko zdefraudowania części środków dotacji. Pozostają one jednak poza zakresem kontroli Izby i są przedmiotem postępowania prowadzonego przez Prokuraturę.

Ponadto Stowarzyszenie składając ofertę wykazywało doświadczenie i dysponowanie personelem w zakresie organizacji wydarzeń. Tym samym niezasadnym jest wskazywanie przez Prezesa Stowarzyszenia, iż realizacja tego typu działań wymagała zaangażowania podmiotów zewnętrznych.

5. Poniesienie w latach 2020-2021 niezgodnie z wymaganiami określonymi w § 3 ust. 3 lit. a) i c) oraz § 9 ust. 1 i 2 umowy dotacji 17.2020 wydatków na usługi kancelarii prawnej w łącznej kwocie 135 960 zł.

Na podstawie § 3 ust. 3 lit. a) umowy dotacji wydatki na realizację przedmiotu umowy winny być dokonywane: w sposób celowy i oszczędny; z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów; w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Na Wykonawcy

cięży obowiązek uzasadnienia celowości wydatkowania środków dotacji. Wykonawca zobowiązuje się do bieżącego i kompletnego prowadzenia dokumentacji rzeczowej i księgowej dotyczącej realizowanych zadań, zgodnie z obowiązującymi przepisami (§ 9 ust. 1 i 2 umowy dotacji).

W zawartych w latach 2020-2021 umowach z kancelarią prawną nie określono czynników kosztotwórczych, w tym wysokości wynagrodzenia za udzielanie porad prawnych w zakresie postępowań z osobami pokrzywdzonymi przestępstwem oraz działań związanych z zapobieganiem dyskryminacji i prześladowaniu chrześcijan ze względu na wyznanie i wyznawane wartości. Określono wyłącznie, że wynagrodzenie za obsługę prawną spraw sądowych będzie ustalane z uwzględnieniem stawek określonych w rozporządzeniu w sprawie opłat za czynności adwokackie, i wypłacane każdorazowo po zakończeniu postępowania sądowego.

Przedkładane przez zleceniobiorcę raporty ze świadczonych usług nie zawierały, ani liczby ani zakresu udzielonych porad. W znacznej części stanowiły przepisane zakresu umowy. W okresie od lipca 2020 do stycznia 2022 r.⁸³ wskazano jedynie 15 sygnatur, w tym trzy dotyczące postępowań sądowych i 12 dotyczących postępowań prowadzonych przez prokuraturę, bez wskazywania konkretnego sądu/prokuratury, stron sprawy, czy czynu którego sprawa dotyczyła, jak również zakresu podjętych działań ich zasadności i skuteczności.

Wydatki z ww. tytułu wyniosły łącznie 135 960 zł (w latach 2020-2021), przy nieznannej liczbie udzielonych porad prawnych, za które Stowarzyszenie dokonywało wypłaty wynagrodzeń.

(akta kontroli str. 3897-3998)

Prezes zeznał: *Wskazane wydatki na realizację przedmiotu umowy były dokonywane: w sposób celowy i oszczędny; z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów; w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Stawki były ustalane na podstawie rozeznania rynkowego oraz negocjacji z innymi kancelariami. Zakres tych działań był szeroki i kompleksowy. Ponadto był to okres Covidowy, w którym warunki działań były trudne. Jednakże środki wypłacane były przeze mnie weryfikowane i potwierdzane z dokonanymi działaniami. Były też zgodne z budżetem zatwierdzonym przez Dysponenta. Każdorazowo na wystawionej FV potwierdzałem merytorykę wykonanych działań w danych, dokonywałem tego na podstawie informacji pracowników Stowarzyszenia oraz bieżącej współpracy. Szczegółowej sprawozdawczości nie było, była tylko dokumentacja prawnicza i zawiadomienia do organów ścigania.*

(akta kontroli str. 4128, 4129-4145)

6. Niezgodne z przepisami opisywanie dokumentów finansowo-księgowych.

Stosownie do treści art. 21 ust. 1 ustawy o rachunkowości, dowody księgowe powinny zawierać: określenie rodzaju dowodu i jego numeru identyfikacyjnego; określenie stron (nazwy, adresy) dokonujących operacji gospodarczej; opis operacji oraz jej wartość; datę dokonania operacji, a gdy dowód został sporządzony pod inną datą - także datę sporządzenia dowodu; podpis wystawcy dowodu oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki aktywów; stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych (dekretacja), podpis osoby odpowiedzialnej za te

⁸³ Sprawozdanie za grudzień 2021 r.

wskazania. Dowody księgowe powinny być rzetelne, tj. zgodne z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej, którą dokumentują, kompletne, zawierające co najmniej dane określone w art. 21, oraz wolne od błędów rachunkowych (art. 22 ww. ustawy).

Na podstawie § 9 ust. 5 pkt 1-7 umów dotacji, dowody księgowe związane z realizacją zadań objętych umową miały być trwale opisane na odwrocie, w tym zawierać: wskazanie okresu, za jaki dokonywana była płatność świadczenia okresowego; szczegółowy opis operacji gospodarczej, której dotyczyła płatność; wskazanie, czy w przypadku danego wydatku stosowane były zapisy ustawy Prawo zamówień publicznych; potwierdzenie przez osobę upoważnioną, zawierające jej podpis z datą złożenia podpisu, że dokument potwierdza faktyczny przebieg i zakres dokonanej operacji gospodarczej; opis w zakresie kontroli merytorycznej umożliwiający dokonanie prawidłowej dekretacji dokumentu jako dowodu księgowego; potwierdzenie dokonania kontroli formalno-rachunkowej przez osoby do tego upoważnione, poprzez złożenie podpisu z datą dokonania kontroli; zapis sposobu wskazania ujęcia dowodu w księgach rachunkowych oraz podpis osoby odpowiedzialnej za te wskazania; zapis, z jakich środków został sfinansowany wydatek; wskazanie daty dokonania płatności oraz dokumentu potwierdzającego dokonanie płatności.

Wzór opisu dokumentu finansowo-księgowego stanowił załącznik nr 5 do umowy.

W wyniku badania próby wydatków zidentyfikowano dowody księgowe, które nie spełniały powyższych wymogów, i tak:

1) art. 21 i 22 ustawy o rachunkowości:

a) dotyczące umowy 17.2020 w sześciu przypadkach (tj. 5,9% badanej próby):

- w trzech przypadkach dowody księgowe nie miały określonego numeru identyfikacyjnego;
- w jednym przypadku dokonano korekty numeru identyfikacyjnego dowodu księgowego niezgodnie z art. 22 ust. 3, tj. skreślenie błędnej treści lub kwoty z utrzymaniem czytelności skreślonych wyrażeni lub liczb, wpisanie treści poprawnej i daty poprawki oraz złożenie podpisu osoby do tego upoważnionej;
- w jednym przypadku naruszono art. 21 ust. 1, tj. faktura nie posiadała podpisu jej wystawcy;
- w jednym przypadku dokonano błędnego zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca wcześniejszego (październik) niż wystawiono dokument (listopad).

b) dotyczące umowy 32.2020 w trzech przypadkach (tj. 2,7% badanej próby):

- w dwóch przypadkach dokonano korekty dowodu księgowego niezgodnie z art. 22 ust. 3 ustawy o rachunkowości, tj. w przypadku błędu nie naniesiono poprawki poprzez wpisanie daty poprawki;
- w jednym przypadku dokonano błędnego zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca grudnia pomimo, że dowód księgowy dotyczył operacji gospodarczej występującej w październiku, a dowód księgowy wystawiono w listopadzie 2023 r.

2) postanowieniach umowy i wynikających z załącznika nr 5 do umowy w opisie dowodów księgowych:

a) dotyczące umowy 17.2020 w zakresie:

- kontroli formalno-rachunkowej w 79 przypadkach (tj. 77,5%), z tego: w 51 przypadkach kontroli dokonano po dokonaniu zapłaty;

- w 28 przypadkach osoba upoważniona do przeprowadzenia kontroli potwierdziła jej dokonanie w sposób nieprawidłowy, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności;
- kontroli merytorycznej w trzech przypadkach (tj. 2,9%), z tego w dwóch przypadkach osoba upoważniona do przeprowadzenia kontroli potwierdziła jej dokonanie w sposób nieprawidłowy, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności; w jednym przypadku bez przyłożenia pieczęci imiennej;
- wskazania czy wydatek został poniesiony przy stosowaniu przepisów ustawy zamówień publicznych czy bez ich stosowania wystąpiły w ośmiu przypadkach (tj. 8,8%);
- naniesienia ww. adnotacji w zakresie zamówień publicznych, w sposób nieprawidłowy w jednym przypadku, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności;
- nadania nr ewidencyjnego w sposób nieprawidłowy, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności w 24 przypadkach (tj. 23,5%);
- naniesienia adnotacji o zapłaceniu przelewem w sposób nieprawidłowy w sześciu przypadkach (tj. 5,9%), z tego w trzech przypadkach przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności; w dwóch przypadkach bez wskazania daty dokonania płatności; w jednym przypadku bez przyłożenia pieczęci imiennej;
- nieokreślenia kwoty brutto dokumentu i kwoty wydatku kwalifikowalnego w jednym przypadku (tj. 1%);

b) dotyczące umowy 32.2020 w zakresie:

- kontroli formalno-rachunkowej w 71 przypadkach (tj. 62,8%), z tego: w 13 przypadkach kontroli dokonano po dokonaniu zapłaty; w 58 przypadkach osoba upoważniona do przeprowadzenia kontroli potwierdziła jej dokonanie w sposób nieprawidłowy, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności;
- kontroli merytorycznej w dwóch przypadkach (tj. 1,8%), w których osoba upoważniona do przeprowadzenia kontroli potwierdziła jej dokonanie w sposób nieprawidłowy, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności;
- nadania nr ewidencyjnego w sposób nieprawidłowy, tj. przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności w 58 przypadkach (tj. 51,3%);
- naniesienia adnotacji o zapłaceniu przelewem w sposób nieprawidłowy w czterech przypadkach (tj. 3,5%), z tego w jednym przypadku przez złożenie podpisu bez oznaczenia daty tej czynności; w trzech przypadkach wskazana data dokonania płatności była niezgodna z datą operacji na rachunku bankowym;
- określona w opisie kwota brutto dokumentu i kwota wydatku kwalifikowalnego w jednym przypadku (tj. 1%) została zawyżona w porównaniu do dowodu księgowego, który został wystawiony na kwotę brutto 996,84 zł do wysokości 1 199,99 zł (ubruttwienie wynagrodzenia); zawarta umowa-zlecenie określała wynagrodzenie za szkolenie w wysokości 1 200 zł.

(akta kontroli str. 1704-2436)

Prezes zeznał: *Drobne błędy wynikają z niedopatrzenia, z uwagi na obszerność dokumentacji. Powyższe uchybienia nie miały wpływu na realizację umowy. Jako Prezes posiadający stosowne wykształcenie ekonomiczne i doświadczenie akceptowałem te dokumenty będąc świadomy prawidłowości ponoszonych wydatków.*

(akta kontroli str. 2720-2741)

W ocenie NIK skala opisanych powyżej nieprawidłowości powoduje, że nie mogą być one traktowane jako uchybienie formalne. Niezgodne z przepisami sporządzanie dowodów księgowych utrudniało rozliczanie udokumentowanych nimi operacji gospodarczych.

7. Dane zawarte w informacjach kwartalnych za III i IV kwartał 2023 r. oraz w sprawozdaniu za II półrocze 2023 r. z wykonania umowy 17.2020 były niezgodne, gdyż w informacjach kwartalnych wykazano, że przy realizacji:

- zadania *Organizowanie oraz przeprowadzanie akcji i przedsięwzięć informacyjnych* poniesiono wydatki w III kwartale 2023 r. w wysokości 177 767,75 zł i w IV kwartale 2023 r. w wysokości 157 967,80 zł (ich suma wynosi 335 735,55 zł), natomiast w sprawozdaniu za II półrocze 2023 r. wykazano wydatki w wysokości 343 235,55 zł (różnica wydatków wynosi 7 500 zł);
- zadania *Zakup wartości niematerialnych i prawnych* poniesiono wydatki w III kwartale 2023 r. na kwotę 8 956,42 zł, natomiast w sprawozdaniu za II półrocze 2023 r. wydatku na ww. kwotę nie wykazano.

(akta kontroli str. 2586-2592, 2868-2891)

Prezes zeznał: *Jest to ostatnie, nierozliczone przez Ministra sprawozdanie i jest to prawdopodobnie oczywista omyłka.*

(akta kontroli str. 2720-2741)

8. Niezgodnie z § 3 ust. 4 umowy 17.2020 Stowarzyszenie trzykrotnie dokonało rozliczenia środków dotacji (zwroty) w łącznej wysokości 1,93 tys. zł za pośrednictwem innego rachunku bankowego. Rozliczanie środków dotacji powinno być przeprowadzane wyłącznie za pośrednictwem wyodrębnionego rachunku bankowego wykorzystywanego do obsługi dotacji.

(akta kontroli, str. 2748-2749, 2751, 2996)

Prezes zeznał, że przelewy kwot na konto Dysponenta Funduszu z innego rachunku bankowego prowadzonego na rzecz Stowarzyszenia, zamiast z rachunku bankowego wyodrębnionego do obsługi umowy 17.2020 zostały wykonane omyłkowo.

(akta kontroli, str. 2718-2742)

W ocenie NIK, wydatki poniesione z naruszeniem postanowień umowy dotacji powinny zostać uznane za niekwalifikowalne i podlegać zwrotowi.

II. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek i uwagę:

Wniosek	Złożenie do Dysponenta Funduszu korekty sprawozdań zawierających prawidłową kwotę wydatków kwalifikowanych, tj. kwoty pomniejszonej o wydatki stanowiące zwrot wydatków niekwalifikowalnych w kwocie 783,45 tys. zł oraz 1,93 tys. zł rozliczonej za pomocą innego rachunku bankowego.
Uwaga	W związku z brakiem możliwości rozliczenia celów i rezultatów określonych w umowach dotacji, a tym samym zwymiarowania części niekwalifikowalnych wydatków podlegających zwrotowi, NIK odstępuje od formułowania wniosków pokontrolnych w tym zakresie. Jednocześnie kontrolerzy NIK w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK, poinformowali Dysponenta Funduszu

o stwierdzonych nieprawidłowościach, które mogą wskazywać na bezpośrednie niebezpieczeństwo powstania znacznej szkody w mieniu publicznym.

III. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 17 kwietnia 2025 r.

Kontrolerzy

Aneta Arczewska

Specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Adam Milczarek

Specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Szczecinie

p.o. Dyrektora

Jarosław Pułka

/podpisano elektronicznie/

